

TARTU ÜLIKOOL
Sotsiaalteaduste valdkond
Johan Skytte poliitikauuringute instituut

Annabel Pops

**“EUROOPASTUMISE MUSTER EUROOPA ROHELISE KOKKULEPPE
MEEDIAKAJASTUSTES EESTIS”**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Heiko Pääbo, PhD

Tartu 2024

AUTORIDEKLARATSIOON

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Annabel Pops, 20. mai 2024

Töö sõnade arv: 9645

ANNOTATSIOON

Bakalaureusetöö keskendub euroopastumise mustri määratlemisele rohelist kokkulepet käsitlevas meediadebatis ajavahemikul 2019-2023. Bakalaureusetöö keskseks eesmärgiks on analüüsida, milline on olnud euroopastumise muster meediakajastustes, tehes seda eelkõige kollektiivse identifitseerimise põhjal. Töös oli vaatluse all lisaks euroopastumisele ka artiklite autorid, artiklite meelestatus, diskursiivne vahetus artiklites ning rohepöörde mõiste kasutamine. Töös läbi viidud kvalitatiivse sisuanalüüsi valimisse oli võetud 62 arvamuskirjutist Eesti kolmest meediamajast (ERR, Delfi Meedia ja Postimees) ning töös oli analüüsiühikuks terve artikkel, mis vastavalt kategooriatele kodeeriti.

Töö tulemusena saab esitleda, et Eesti rohelepet käsitleva meediadebati euroopastumise mustrit saab kirjeldada ka kui tõrksat euroopastumist, mida oli varasemalt ka kinnitanud Vilson (2020) aasta teadustöö. Läbi viie aasta liikus fookus aina enam Euroopa Liidu terviklikkuse ja ühtekuuluvuse debatist siseriikliku kohanemise suunas, mille käigus muutus aina neutraalsemaks ka roheleppe kuvand ning tunnetus EL-st kui üksusest. Artiklitest sai eristada teataval kujul “meie vs nemad” seisukohtade eristamist, kuid tunduvalt minimaalsemal kujul, kui eeldati töö alguses.

ABSTRACT

The bachelor's thesis focuses on defining the pattern of Europeanization in the media discourse about the Green Deal in 2019-2023. The bachelor's thesis's central goal is to analyse the pattern of Europeanization in media coverage, primarily based on collective identification. In addition to Europeanization, the work also examined the articles' authors, the articles' mood, the discursive exchange in the articles and the use of the term “rohepööre”. 62 articles from three Estonian media companies (ERR, Delfi Meedia and Postimees) were included in the sample of the qualitative content analysis carried out in the work, and the unit of analysis in the work was the entire article, which was coded according to the categories.

As a result of the work, it can be presented that the europeanization pattern of the media debate about the Green Deal can also be described as a reluctant europeanization, which was previously confirmed by Vilson's (2020) research. Over the course of five years, the focus moved more and more from the debate on the integrity and cohesion of the European Union to domestic adaptation, during which the image of the Green Deal and the perception of the EU as a unit became more neutral. From the articles, it was possible to distinguish a certain form of differentiation of "us vs them" positions, but in a much more minimal form than was expected at the beginning of the work.

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	7
1. TEOREETILISED LÄHTEKOHAD.....	9
1.1. Euroopastumise mõistekäsitlus ajalooliselt.....	9
1.2. Euroopastumise piirid ja selle mõõtmine.....	11
1.3. Euroopastumise muster ajakirjanduses.....	13
1.4. Kollektiivne identiteet.....	14
2. UURIMISTÖÖ TAUST.....	16
2.1. Euroopa rohelise kokkuleppe taust.....	16
2.2. Rohelise kokkuleppe käsitluse ajalugu.....	17
2.3. Kliimapoliitika areng Eestis EL-i rohelise kokkuleppe tuules.....	18
2.3.1. Kliimapoliitika olukord Eestis hetkel.....	18
3. UURIMISTÖÖ EESMÄRK JA METODOLOOGIA.....	20
3.1 Uurimistöö eesmärk ja uurimisküsimused.....	20
3.2. Meetodi ja andmete valik.....	20
3.3. Kodeerimisloogika.....	22
3.4. Uurimismeetodi piirangud ja kriitika.....	24
4. TULEMUSED.....	25
4.1. Debatis osalejad.....	25
4.2. Kollektiivne identifitseerimine.....	26
4.3. Diskursiivne vahetus.....	28
4.4. Rohelepe kuvand.....	28
4.5. Artiklite teemaraamistik.....	29
4.6. Rohepööre.....	30
5. JÄRELDUSED JA ANALÜÜS.....	32
5.1. Euroopastumise muster ja rohelepe kajastamine meedias läbi viie aasta.....	32
5.1.1. Aasta 2019.....	32
5.1.2. Aasta 2020.....	32
5.1.3. Aasta 2021.....	34

5.1.4. Aasta 2022.....	36
5.1.5. Aasta 2023.....	37
5.2. Uurimistulemuste seos teoreetiliste lähtepunktidega.....	39
5.3. Tulemused uurimispirangute kontekstis.....	41
KOKKUVÕTE.....	42
KASUTATUD ALLIKAD.....	44
LISAD.....	47
LIHTLITSENTS.....	56

SISSEJUHATUS

Alates 11. detsembrist 2019. aastast, kui Ursula von der Leyen tutvustas esmakordselt ambitsioonikat Euroopa rohelist kokkulepet (edaspidi ka kui roheline kokkulepe, rohelepe) (Euroopa Komisjon), on Euroopa riikide siseselt aastate möödudes hakanud üles kerkima aina rohkem vastukaja innuka plaani suunas. Mitmed Euroopa suurriigid on teatanud tagasi astumisest esialgselt kokkulepitud kliimaeesmärkidest (ERR 2023 (a), ERR 2023 (b) & ERR 2023 (c)) ja samal ajal on inimeste igapäeva keelekasutusse ilmunud mõiste “rohepööre”, mida kasutatakse pea meelevaldselt erinevate olukordade kirjelduseks ja põhjendusena. Olukorda pealtnäha vaadeldes tekib küsimus, miks on ühiskonnas toimumas aina suurem vastandumine peamisele kliimamuutustega tegelevale tegevusplaanile, ning kas loodud eeldus vastab ka tõele.

Eesti sisepoliitikas on sellest lähtuvalt ka näha kahe erineva leeri teket. Need, kes kogevad ennast kollektiivse osana Euroopa Liidust ning õigustavad rohelepet kui liidu ühist otsust ning vastanduvalt need, kes kogevad roheleppega seonduvat kui Brüsseli otsust ja pigem eraldavad ennast ühisest Euroopa ühtekuuluvustundest ja otsustusprotsessidest. Sama arusaama esindatakse meile ka läbi meedia, ning seetõttu on oluline aru saada, kuidas vastav debatt on meedias kulgenud, et välja tuua euroopastumise üldist mustrit. Varasemalt pole Eesti kontekstis uuritud euroopastumist läbi roheline kokkuleppe meediakajastuste, ainsana on sama teemat käsitlenud Maili Vilson 2020. aastal, tehes seda riigikogu stenogrammide põhiseelt. Tol hetkel kirjeldas ta oma uurimistulemusi Eesti kohta “tõrksa euroopastumisena” (Hellerma 2021) ning ka käesolev töö otsib kinnitust, kas vastav eeldus peab samuti paika roheleppe puhul läbi meediakajastuste.

Eelnevast tulenevalt on antud bakalaureusetöö keskendunud euroopastumise mustri uurimisele rohelepet käsitlevas meedias ning keskseks uurimisküsimuseks on seatud: “Milline on euroopastumise tajutav muster Euroopa rohelist kokkulepet kajastavas meedias ajavahemikus 2019-2023?” Sellele otsitakse vastust läbi kolme alaküsimuse:

- 1.) Millises mahus esineb Eesti rohelepet puudutavas meediadiskursuses “kollektiivset identifitseerimist” (Brüggemann et al. 2006) või sellele vastandumist?
- 2.) Kuidas on euroopastumise muster muutunud läbi viie aasta?

3.) Kuidas on roheline kokkuleppe kuvand ja sisu kajastamine meediadebatis muutunud läbi viie aasta?

Lisaks väljatoodud kategooriatele on töös uuritud ka debatis kõnelejaid, diskursiive vahetuse esinemist ning “rohepöörde” käsitlemist artiklites.

Töö uurimismeetodiks on valitud kvalitatiivne sisuanalüüs, mis võimaldab analüüsühikud, milleks siinkohal on artiklid, jagada kategooriatesse ning mõista ka autoripoolseid muid eesmärke ja konnotatsioone (Kalmus et al. 2015). Töösse on valitud vaid arvamusartiklid, milles on selgelt eristatud viiteid Euroopa Liidu roheline kokkuleppele. Kokku analüüsiti 62 artiklit ajavahemikust 11. detsember 2019- 26. detsember 2023, millest 30 pärines ERR-st, 7 Delfi Meediast ning 25 Postimehest.

Käesolev töö on jagatud viieks osaks. Esimene osa annab ülevaate euroopastumise mõistekäsitlusest ja piiritlemise võimalustest, lisaks selgitatakse euroopastumise uurimise võimalusi läbi ajakirjanduse ning töö eesmärkidest lähtuvalt ka kollektiivset identiteeti. Teine, taust-teadmiste keskenduv, osa keskendub selgemalt Euroopa roheline kokkuleppe käsitluse ajaloo ja sisu selgitamisele, fookus on ka Eesti kliimapoliitika arengul. Kolmandas osas selgitatakse töö metoodikat ja valimit, millele järgneb tulemuste esitlemine ja analüüs. Viimasel osas esitletakse töö tulemustest lähtuvalt laialdasemad järeldused tööst ning seos teoreetiliste lähtekohtadega.

1. TEOREETILISED LÄHTEKOHAD

Käesolevas peatükis laiendatakse esmalt euroopastumise mõiste väljakujunemise tagamaid ning defineeritakse mõiste ning selle käsitlus uurimistöökontekstis. Sellega antakse ülevaade, milliseid lähenemisi on kasutatud euroopastumise mõõtmiseks ning milliseid nähtuseid see mõjutada saab. Kolmandas alapeatükis selgitatakse lahti euroopastumise uurimise võimalused läbi ajakirjanduse ja viimaks antakse ülevaade ka kollektiivsest identiteetseerimisest ning luuakse ajakohane kontekst valdkonnast, mis loob ka aluse teema olulisusele läbi meediadiskursuse.

1.1. Euroopastumise mõistekäsitlus ajalooliselt

Läbi ajaloo on euroopastumise mõiste tähendanud kohati erinevaid nähtusi. Ajalooliselt (eelkõige koloniaalajastut kirjeldades) on see viidanud näiteks Euroopa võimu ja sotsiaalkäitumise ekspordile – imperialistliku kontrolli, institutsionaalset ülesehitust, väärtuseid, käitumist ja sotsiaalsed tõekspidamisi (Featherstone 2003: 6). Kõige tänapäevasem lähenemine euroopastumisele on läbi Euroopa Liidu liikmelisuse ehk milline on surve siseriiklikule kohandumisele, mis on tulenenud eeskätt EL-i liikmelisusest (Featherstone 2003: 7).

Ühe esimese tõlgenduse mõistele “euroopastumine” selle kaasaegsemas tähenduses, on välja pakkunud Ladrech (1994: 69), kirjeldades seda kui protsessi, mis suunab poliitika suunitlust nii, et Euroopa Ühenduse (Euroopa Liidu eelkäija) poliitiline ja majanduslik dünaamika muutub osaks siseriiklikust poliitikast ja selle kujundamise loogikast. Ladrechi mõistekäsitlust arendas omakorda edasi Radaelli, kes tõi eelneva kriitikana välja, et mõiste on liialt limiteeritud riiklikule poliitikale ja poliitika kujundamisele, kuid välja on jäetud nt. identiteediküsimused ja poliitika kognitiivsed aspektid (Radaelli 2003: 4-5). Sellest lähtuvalt esitas autor omapoolse lähenemise defineerides euroopastumist kui: *“reeglite, protseduuride, asjade tegemise viiside” ning jagatud uskumuste ja normide (a) ülesehitamise, (b) levitamise ja (c) institutsionaliseerimise protsessina, mis esmalt määratletakse ELi avalikus poliitikas ning seejärel kantakse edasi siseriikliku diskursusesse, identiteeti, poliitilistesse struktuuridesse ning poliitikasse”*.

Käesolevas töös analüüsitakse euroopastumist läbi rohelise kokkuleppe osaliselt ka kollektiivse identifitseerimise kaudu, sellepärast on oluline siinkohal mõtestada euroopastumist kui laiemat protsessi, mis haarab enda alla lisaks poliitika kujundamisele ka muud identiteediküsimused ja käitumuslikud normid, mida siis vastavalt siseriiklikult integreeritakse. Seetõttu on Radaelli mõistekäsitlus võetud töö aluseks ning ka tema muud lähenemised üheks peamiseks uurimistöö allikaks. Defineerides veel euroopastumist antud töö kontekstis on siinkohal oluline rõhutada, et tegemist on kahesuunalise protsessiga, ehk et see toimub nii alt-üles (nt. riigisiseste pädevuste ülekandmine rahvusvahelisele tasandile) kui ka ülevalt alla (nt. Euroopa institutsioonide mõju liikmesriikidele), ning lisaks poliitiliste otsuste levikule toimub ka euroopalike väärtuste ja mõtteviiside edasikandumine (Lesiewicz 2017: 159).

Euroopastumise kui omaette nähtuse uurimise aktiivsem ajastu sai alguse 1990ndate lõpus ja 2000ndate alguses, millal teaduslike tööde numbrid mitmekordistusid võrreldes varasemaga. Kui vahemikus 1981-1998 oli temaatilisi töid 50, siis kolme aastaga (1999-2001) avalikustati 66 euroopastumisele keskendunud teadusartiklit (Featherstone 2003: 5). Kahe peamise põhjusena hüppelisele tõusule on välja pakutud Maastrichti leppe ratifitseerimise järgne ELi institutsioonide ja poliitikate tõusev tähtsus ning pea 40 aastase ELi integratsiooni debati lõppemine. Nii koolkond, mis nägi integratsiooni iseenesliku protsessina, mis kandub ühest koostöövaldkonnast teise, kui ka koolkond, mis nägi integratsiooni kui liikmesriikide poolt suunatud protsessi, mis tugineb nende riikide huvidele, tunnistasid ühiselt vajadust liikuda ELi uuringutes järgmisesse etappi (Graziano & Vink 2013: 35-36). Kui vaadelda, milline oli teemade esindatus euroopastumise alastes töodes vahemikus 1981-2000, siis suurima osakaalu (33,1%) moodustas “poliitika ning poliitilised protsessid”, millele järgnesid “välissuhted” (16,7%) ning “kultuuriline levik” (12,5%) (Featherstone 2003: 5).

Pea sajandi kestnud vaidlus, mille käigus on proovitud paremini raamitleda ja luua teoreetilist staatust euroopastumisele on lõpetanud arusaam, et see on eelkõige seotud siseriikliku poliitikate muutustega mitte EL-i kui üksuse poliitilise arenguga (Graziano & Vink 2013: 40). Mistõttu on ühe kaasaegsema tõlgendusena euroopastumisele välja pakutud Vink ja Graziano (2007: 9) poolne “siseriiklik kohanemise protsess Euroopa regionaalse integratsiooniga”. Nende silmis tuleks alustada euroopastumise uurimist siseriiklikult tasandilt ja analüüsida, kuidas ELi tasandil loodavad poliitikad kantakse üle ja millist survet need avaldavad ning probleeme tekitavad riigisiselt (Vink & Graziano 2007: 10-11 ja Graziano & Vink 2011:

39). Üheks võimaluseks euroopastumist vaadelda riigisisese poliitika muutumise kaudu on “*goodness of fit*” hüpotees. Sisuliselt selgitab see, milline on siseriiklike struktuuride sobivus (*fit*) või mittesobivus (*misfit*) euroopastumise poolt tekitatud kohanemissurvele ja muutustele. Seega loob hüpotees selge seose Euroopa Liidu ja siseriikliku institutsionaalse sättumuse ja praktikate vahele ning tegeleb potentsiaalse kohanemise survega, mida Euroopa Liit riigile avaldab (Graziano & Vink 2013: 41).

Poliitilises dimensioonis on enim uuritud teemavaldkond siiani avalik poliitika, kuna läbi arenenud ELi institutsioonide pädevuste on suur osa siseriiklikest poliitikatest ümberkujundatud läbi kasvava Euroopa Liidu mitmetasandilise poliitilise süsteemi. Varasemalt oli selle teema illustratiivseimaks näiteks turegulatsioonid ehk poliitikad, mis tegelesid ühtse turu loomisega EL-is (Graziano & Vink 2013: 46). Alates 1980ndatest on teemade valdkond aga oluliselt laienenud ja mitmekesistunud ning tänapäeval saab sinna alla liigitada ka ühise kliimapoliitika kujundamise läbi EL-i roheline kokkuleppe.

1.2. Euroopastumise piirid ja selle mõõtmine

Läbi kümnendite on seoses mõiste defineerimise debatiga käinud käsikäes ka mõiste piiritlemise küsimused, ehk kust lõppeb ja algab euroopastumine ja sellega seostavate nähtuste kirjeldus. Üldine nõusolek on, et teatud määral euroopastumist on võimalik märgata pea kõikjal me ümber, kuid mõistet tuleks hoida siiski eraldi nt. konvergenstist, integratsioonist, harmoniseerumisest ja poliitika kujundamisest (Radaelli 2003: 6). Ühe võimalusena, kuidas mõtestada lahti euroopastumise ulatuse mõõtmist avalikus poliitikas on väljapakutud Radaelli poolt, kes tugines oma käsitluses Morlino 1999 lähenemisele. Selle järgselt tuleks määratleda (a) “mis” euroopastub ja (b) küsida “kui palju muutus” vastav nähtus/objekt läbi euroopastumise (vt. Joonis 1) (Radaelli 2003: 10).

Esimesse kategooriasse kuulub esmalt riigisisene struktuur – poliitilised institutsioonid ja struktuurid (institutsioonid, õiguslik kord) ning esindus-struktuuriüksused (parteid, huvirühmad) (Radaelli 2003: 9). Teise moodustab avalik poliitika (*public policy*), kus on võimalik euroopastumist jälgida nt. poliitikas tegutsejate, probleemide, stiili või ressursside järgi (Radaelli 2003: 9-10). Kolmandaks kognitiivsed ja normatiivsed struktuurid, mille puhul kehtib eeldus, et Euroopa ei mõjuta vaid formaalselt poliitilisi protsesse, vaid läbi nende kanduvad mõjud edasi normidele, väärtustele ja riigisisesele diskursusele (Radaelli

2003: 10). Teise kategooria, ehk muutuse jälgitavuse skaala saab jaotada neljaks osaks: inertsus, neeldumine, transformatsioon ja kahanemine. Inertsus väljendab olukorra muutumatust, mille võib põhjustada riigipoolne seisukoht, et EList pärinevad muutused-otsused on liialt erinevad riigisisestest normidest ja toovad kaasa seetõttu muutuste elluviimise aeglustumise, seisaku või vastumeelsuse (Radaelli 2003: 11 & Olsen 1996, viidatud Radaelli, 2003: 11 kaudu). Neeldumine tähendab, et mitte-fundamentaalsed muutustega suudetakse riigi poolt kohaneda, tehes seda piisava paindlikkuse ja vastupidavusega – ehk võetakse omaks uued muutused, kuid jäädes siiski truuks oma keskele poliitikale (Radaelli 2003: Héritier 2001, viidatud Radaelli 2003: 11 kaudu). Transformatsioon kujutab endas pragmaatilist muutust riigisisese poliitika fundamentaalsetes põhimõtetes (Radaelli 2003: 10). Kahanemise puhul on tegemist paradoksaalse nähtusega, ehk et euroopastumine võib kaasa tuua riigisisese poliitika muutuse ka “vähem euroopalikumaks” kui see oli enne (Radaelli 2003: 11)

Euroopastumine objektid <i>“mis muutus?”</i>	Muutus euroopastumise kaudu <i>“kui palju muutus?”</i>
<ul style="list-style-type: none"> ● riigisisene struktuur <ul style="list-style-type: none"> ○ poliitilised institutsioonid ja struktuurid ○ esindus-struktuuriüksused ● avalik poliitika (<i>public policy</i>) ● kognitiivsed ja normatiivsed struktuurid 	<ul style="list-style-type: none"> ● inertsus ● neeldumine ● transformatsioon ● kahanemine

Joonis 1. Euroopastumise ulatuse mõõtmise viis avalikus poliitikas. Allikas: Radaelli 2003: 9-11. Joonis koostatud autori poolt.

Eelnev teoreetiline taust on loonud arusaama, et eelkõige tähendab euroopastumine, milline on Euroopa Liidu ja liikmesriikide omavaheline mõju. Selle kaudu saab uurida mitmeid erinevaid protsesse ning mõju võib avalduda eri valdkondades – ulatudes kindlatest poliitilistest otsustest, ELi institutsioonidest kuni poliitilise kultuuri ja ühise identiteeditunnetuseni. Selleks, et hinnata euroopastumise mustrit roheleppe meediadiskursuses Eesti siseselt on oluline selgelt eristada objekt, mis euroopastub. Lisaks

kui euroopastumise objektiks on avalik poliitika (siinkohal kliimapoliitika lähtuvalt roheleppest) oleks mõistlik teemale läheneda läbi siseriikliku kohanemise ehk mõista milline on olnud vastuolu-aktsepteerimine teatud praktika kohaldamise suhtes. Euroopastumise puhul on läbivaks ideeks ka arusaam, et euroopastumine on oluline vaid siis, kui Euroopa ja siseriikliku tasandi institutsionaalse protsessi või poliitika vahel esineb lahknevusi või kokkusobimatust (Radaelli 2003: 17). Seetõttu oleks uurimistöö eesmärki silmas pidades vajalik mõista ka Eesti kliimapoliitika alast olukorda ja euroopastumise taset enne Euroopa roheline kokkuleppe väljakuulutamist ning mõista rohkem selle käitumisviisi tagamaid, mida avatakse rohkem 2.3 alapeatükis.

1.3. Euroopastumise muster ajakirjanduses

Töös käsitletakse diskursust protsessina, kus toimub debatt, mille käigus esitatud avaldused ja hinnangud on põhjendatud, argumenteeritud või tõendusmaterjalidega (Peters 2005: 87). Sellest lähtuvalt mõistetakse avalikku diskursust peamise meediumina, et edastada avalikke teadmisi, väärtusi ja tõlgendusi ning näha nende arengut läbi muutuste (Peters 2005: 88). Kaasaegses ühiskonnas on massimeedia peamiseks avaliku diskursuse eestvedajaks, kuna see suudab jõuda ja kõnetada laiemat publikut (Brüggemann et al. 2006: 3). Tänapäevased demokraatiad tuginevad mitmetele vahenduskanalitele kodanikuühiskonna, erasektoris osalejate ning riigiasutuste vahel, et tagada õiguspärasus ja valitsemise tõhusus. Selles kontekstis on vaba, pluralistlik ning kriitiline avalik diskursus sõltumatus meedias ka vajalikuks osaks riigi ja ühiskonna vahel (Maier & Risse: 2003: 51). Eelnevast lähtuvalt luuakse töös seos, et valitud massimeedia artiklid suudavad edasi kanda ka üleüldist meelestatust ühiskonnas ning tuua esile argumente, mis mõjutavad levivaid hinnanguid.

Ühe võimaliku viisina euroopastumise uurimisele läbi ajakirjanduse on välja pakkunud Brüggemann, Kleinen Von Königslöw, Peters, Sift & Wimmel (2006). Tegemist on tüpoloogiaga, mis eristab euroopastumise nelja dimensiooni – valitsemise jälgimine, vastastikune vaatlus, diskursiivne vahetus ning kollektiivne identifitseerimine (Brüggemann et al. 2006: 8). Neist esimene kujutab endas avaliku meedia kasvavat tähelepanu Euroopa institutsioonidele ja poliitikale, ehk kas Euroopa Liidu tasandi otsuseid kajastatakse sama palju kui riigi sisepoliitikat. Vastastikune vaatlus näitab, mil määral pöörab meedia tähelepanu poliitilistele otsustele teistes Euroopa riikides (Brüggemann et al. 2006: 5). Diskursiivse vahetusena mõistetakse hetki, kus teiste Euroopa riikide argumendid ning

arvamused tõstetakse üle ja kasutatakse siseriiklikus arutelus ning kollektiivse identifitseerimise läbi on võimalik tajuda, kuidas kogetakse ennast osana Euroopast ja üleüldist ühtekuuluvustunnet Euroopa üleselt (Brüggemann et al. 2006: 6-7).

1.4. Kollektiivne identiteet

Nagu eelnevates tekstiosades mainitud sai, tuleks hoiduda võrdusmärgi tõmbamisest euroopastumise ja poliitilise integratsiooni vahele, kuid Radaelli ise toob ka välja, et euroopastumine nähtusena ei saaks esineda ilma Euroopa integratsioonita (Radaelli 2003: 7). Kahjuks ei paku ka Radaelli üpriski laialdane euroopastumise mõisteselgitus, kuhu alla kuuluvad küll identiteediküsimused ja muud kognitiivsed aspektid, nendele asjaoludele rohkem omapoolseid selgitusi. Seetõttu on oluline mõista teisi kollektiivse identiteedi ja kultuurilise integratsiooni mõistekäsitlusi ja teemade olukorda Euroopas, et viia läbi hilisem analüüs kollektiivse identifitseerimise põhisel.

Selgitades siinkohal kultuurilist integratsiooni kui *“ühiskultuuris osalemiseks vajalike kompetentside omandamine, ilma oma kultuurilist identiteeti minetamata”* (Raud 2013: 70), saab euroopastumist vaadelda kui protsessi, kus võetakse omaks üleüldine Euroopa identiteet, kuid samas hoitakse alles riiklik-rahvuslik identiteet. Sarnast mõtteviisi- “riik esimesena, aga samas ka Euroopa” esineb ka suuremas osas EL riikide identiteediküsimustes (Maier & Risse 2003: 3). Väärtused, mida seostatakse enim Euroopa identiteediga on rahu, sallivus, demokraatia, kultuurilise mitmekesisuse toetamine ning üldine nõustumine valgustusajastu väärtustega (Fligstein, Polyakova & Sandholtz 2011: 112). Käesolevas töös käsitletakse, et kollektiivne identiteet viitab ideele, kus mingi grupp inimesi aktsepteerib fundamentaalseid ja sellest tulenevaid sarnasusi, mis paneb neid tundma solidaarsust üksteise suhtes. Inimeste idee “meist endist” on tihti vastus mõnele teisele grupile, seega viitab kollektiivne identiteet tihti ka vastandumist millelegi “teisele” (Fligstein, Polyakova & Sandholtz 2011: 108).

Läbi aastakümnete ei ole tihedam koostöö Euroopa Liidu siseselt aga suutnud kaasa tuua avalikkuse toetuse kasvu EL-ile. Ühine identiteeditunnetus on säilinud endiselt pigem madalal tasemel ning alates 2007. aasta finantskriisist on ühise euroopalikkuse tase veelgi vähenenud (Fligstein, Polyakova & Sandholtz 2011: 108). Samas näitavad mõned autorid üles optimismi, et Euroopa Liidus saab üles ehitada kõrgetasemelise integratsiooni ilma kodanike omavahelise tugeva samastumiseta. Erinevad kriisid küll taaslustavad rahvusliku

identiteedi tunnetust, kuid poliitilised vaated on sundinud riike pigem euroalasiseseks koostööks. Sellised poliitikad ei lahuta riiki Euroopa Liidust, vaid seovad liikmesriike tihedamalt. Nende käigus identiteediküsimused küll säilivad, kuid majanduslik ja poliitiline surve integratsiooni hoidmiseks sunnib poliitikuid leidma ka loovaid kompromisse, mis deklareerivad rahvuslikke huve, töötades samal ajal praeguste murede lahendamise nimel (Samas).

Viimase Eurobaromeetri (2020) laiemal uuringu kohta, milles küsiti kui tugevalt identifitseeritakse ennast eurooplasena oli Euroopa keskmine tulemus 56%, kuid Eesti näitajad jäid viie viimase riigi sekka. Eurooplasena tunnevad ennast eestlastest 46%, 33% vastanutest jäid erapooletuteks ning 21% ei identifitseeri ennast eurooplasena (Becuwe & Baneth 2021: 74). Tulemused tugevdavad teema uurimise aktuaalsust, et leida kinnitust või vastuväiteid eeldusele, et Eestis on toimumas tõrges euroopastumine ning debatist on eraldunud selgelt “meie vs nemad” leerid.

Käesoleva uurimistöö raames on oluline siinkohal tuua esile teoreetilistest lähtekohtadest läbiv arusaam, et euroopastumise mõistekäsitusel on fookus protsessil, kuidas Euroopa Liidu erinevad protsessid, otsused ja muud “asjade tegemise viisid” jne kanduvad üle siseriiklikusse struktuuri (Radaelli 2003, Vink & Graziano 2007, Graziano & Vink 2011). Teisalt on oluline ka idee, et euroopastumise keskseks raamistikuks on see, kuidas tuleb riik või siseriiklik struktuur toime ELi poolse teatava kohanemissurvega. Ehk, et fookus on viidud siseriiklikule toimetulekule-reaktsioonile, mitte ELi kui terviku arengu uurimisele. Tuleks mainida ka, et käesolevas töös käsitletakse euroopastumist Euroopa Liidu, mitte vaid Euroopasse kuuluvate riikide alusel, kuna töös viiakse läbi analüüs konkreetsemalt EL roheline kokkuleppe põhjal.

2. UURIMISTÖÖ TAUST

Käesolev peatükk selgitab lahti kliimapoliitika ning rohelise kokkuleppe tausta ning loob aktuaalse raamistiku teema edasiseks uurimiseks. Esmalt selgitatakse Euroopa Liidu rohelise kokkuleppe sisu ning loomist, millele järgnevalt selgitatakse, milline on varasemalt olnud käsitlus “rohelistest kokkuleppest”. Kolmandas alapeatükis antakse ülevaade Eesti kliimapoliitikast ning kuidas on toimunud selle muutus lähtuvalt rohelistest kokkuleppest.

2.1. Euroopa rohelise kokkuleppe taust

Kui 2019. aastal Euroopa Komisjoni juhiks valiti Ursula von der Leyen ei osatud tema ametiaja algusest niivõrd laialdasi muutusi liidu kliimapoliitika alaselts eeldada. Arvestades, et uue liidri näol oli tegemist Saksamaa Kristlik-Demokraatliku Liidu liikmega ning juba sel ajal nähti Saksamaa pingutusi eelnevate kliimapoliitika alaste eesmärkide täitmisel liiga vähestena, oli rohelepe idee ja selle olulisus ootamatu paljudele (Charveriat 2023). 11. detsembril 2019 toimus Euroopa rohelise kokkuleppe esimene tutvustamine Euroopa Komisjoni poolt, määrates tegevuskava laiemaks eesmärgiks *“ELis säästva majanduse loomise, muutes kliima- ja keskkonnaprobleemid kõikides poliitikavaldkondades võimalusteks ning üleminek kõikide jaoks õiglaseks ja kaasavaks”* (Euroopa Komisjon 2019).

Lühidalt on rohelepe strateegia, kuidas Euroopa Liit saavutab 2050. aastaks eesmärgi olla esimene kliimanetraalne maailmajagu maailmas, kuid selle saavutamiseks sisaldab lepe mitmeid eri valdkondi katvaid algatusi ning mehhanisme (Euroopa Ülemkogu 2024). Esimeste algatuste (märts 2020) näol on tegemist ka avalikkuses tuntuimate meetmetega, nende sekka kuuluvad nt. õiglase ülemineku mehhanism, rohelise kokkuleppe investeerimiskava ja ka Euroopa kliimamäärus. Erinevate mehhanismidega on liikmesriigid praeguseks endale loonud õiguslikult siduvad kliimaeesmärgid ja juriidilised kohustused kõikidele olulistematele majandusvaldkondadele, mis on esitatud ka Joonis 2-1 (Euroopa Ülemkogu 2024).

Joonis 2. Euroopa roheline kokkuleppe algatused ning mehhanismid. Allikas: Euroopa Ülemkogu 2024, joonis koostatud autori poolt.

2.2. Rohelise kokkuleppe käsitluse ajalugu

Üheks valdkondlikuks eelkäijaks Euroopa roheline kokkuleppele on Ameerika Ühendriikide poliitilise ajakirjaniku Thomas Friedmani 2007. aastal välja pakutud "Uus roheline kokkulepe" (*Green New Deal*). Tol hetkel kirjeldas Friedman kontseptsiooni kui võimalust, kuidas roheline revolutsioon saaks kannustada innovatsiooni, lisaks lootis ta, et plaan aitaks kaasa ka 2007. aastal alguse saanud majanduskriisist taastumisele. Algselt lootis autor, et strateegia leiaks tähelepanu Ameerikas, arvestades aina kasvavaid tehnoloogilisi võimekusi, kuid samas ka arenevat kliimakriisi, kuid plaani reaalse rakendamiseni poliitikas pole jõutud kunagi. Mitmed poliitikud, nende seas ka nt. Barack Obama ning Alexandria Ocasio-Cortez, on rohelist kokkulepet proovinud erinevatesse strateegiatesse ja valimiskampaaniatesse sisse integreerida, kuid seni tulutult (Friedman 2007 & 2019). Friedman kirjutas samateemalise artikli taaskord jaanuaris 2019, viidates oma kontseptsioonile aastast 2007 ning rõhutades, kuidas aeg tegutsemiseks hakkab otsa saama. Ligilähedaseima eesmärgi ja laiahaardelisusega hakkas plaani aga samal aastal ellu viima von der Leyen ning Euroopa Liit. Ühe suure sarnasusena nii Friedmani kui von der Leyeni käsitlustes saab esile tuua tugeva rõhuasetuse majanduslikule innovatsioonile ja potentsiaalsele kasutamata edutegurile, mis võiks pakkuda riigile-liidule võimaluse olla globaalselt roheline majanduse teerajaja positsioonil (Friedman 2007, Euroopa Komisjon 2019 & Charveriat 2023).

2.3. Kliimapoliitika areng Eestis EL-i rohelise kokkuleppe tuules

Enne rohelepet oli Eesti keskne kliimapoliitika alusdokument “Kliimapoliitika põhialused aastani 2050”, mis kinnitati valitsuse poolt 2017. aastal ning mille näol oli tegemist esimese Eesti kliimapoliitika alast visiooni käsitleva dokumendiga (Kliimaministeerium 2023). Juunis 2019, vahetult enne Euroopa Rohelise kokkuleppe tutvustamist, ei suutnud EL kokku leppida eesmärgis, millega sooviti saavutada kliimanetraalsust 2050ks aastaks, kuna neli liikmesriiki, Eesti nende seas, olid selle vastu. Eesti tollane valitsus (EKREIKE) põhjendas oma vastuolu argumendiga, et Eesti ei tohiks riigina panustada ebareaalsete eesmärkide saavutamisesse (Vilson 2020: 40). Valitsuse kliimapoliitika alane strateegia ning seisukoht oli enne Euroopa rohelist kokkulepet praktiliselt olematu ning teemat oli valitsuse liikmete poolt käsitletud vaid üksikutel kordadel. Samal ajal levitasid veel EKRE poliitikud kahtluseid inimtekkelise kliimamuutuste teaduslike aluste suunal ja ei uskunud probleemi olemasolusse (Vilson 2020: 41). Eesti vastuolulisele otsusele Euroopa Ülemkogus järgnes aga negatiivne meediakajastus nii rahvusvaheliselt kui ka riigisiselt, mille järgselt muutis ka Eesti valitsus juba juulikuus oma kliimapoliitika alaseid positsioone (Vilson 2020: 40). Tollane peaminister Jüri Ratas kuulutas kliimamuutused välja kui ühe poliitilise prioriteedina ning uue valitsuskomisjonina loodi kliima-ja energiakomisjon (Vilson 2020: 41). Küll aga kiideti alles 2022. aastal heaks “Kliimapoliitika põhialused aastani 2050” uuendamine, mille käigus kinnitati ka pikajalisem visioon saada kliimanetraalseks 2050 aastaks (Kliimaministeerium 2023).

Varasemalt on Eesti puhul esile toodud tõrksat euroopastumist kliimapoliitika alasel, ehk et puudub laiem entusiasmi kliimanetraalsuse suunal, mida on mõjutanud eelkõige sotsiaal-majanduslikud põhjused (Vilson 2020 & Hellerma 2021). Sellest lähtuvalt sai 2020-2021. aastal moodustunud Vabariigi Valitsuse käitumisest esile tuua, et rohelepet kogeti kohustusena või pragmaatilise poliitikavahendina, kuid see ei toonud kaasa laiemat ühildumist Euroopa Liidu normide või väärtustega (Vilson 2020: 42-43).

2.3.1. Kliimapoliitika olukord Eestis hetkel

2024. aasta seisuga tegeleb Eestis rohereformi (avalikus sektoris on võetud rohepöörde asemel kasutusele mõiste rohereform) elluviimisega eelkõige Kliimaministeeriumi rohereformi asekancleri eestvedamisel rohereformi osakond, kliimaosakond ning välissuhete osakond. Rohereformi elluviimisega tegelesid varasemalt erinevad ametkonnad eri asutustes,

kuid 2023. aastal koondati rohereformi koordineerimiseks konkreetsemate üksuste kätte (Kliimaministeerium 2024). 2024. aasta seisuga on valitsus kinnitanud ka rohereformi tegevusplaani 2023-2025 perioodiks. Pikaajalistest arengukavadest koordineerib rohereformi suunas tegutsemist ka “Eesti 2035” arengustrateegia, mis võeti vastu 2021 ning kus Eesti seadis endale eesmärgiks olla “2050. aastaks konkurentsivõimeline, teadmistepõhise ühiskonna ja majandusega kliimanetraalne riik” (Riigikantselei 2023).

Avades ka veidi tausta eestlaste suhtumisest kliimamuutuste osas, tuleb arvamusküsitlustest (2023) esile, et eestlased on teema osas tunduvalt jahedama suhtumisega võrreldes ELi keskmiste näitajatega (Euroopa Komisjon 2023). Eestlastest leiab 22%, et kliimamuutused ei ole tõsine probleem (võrdluseks ELi keskmine 7%) ning 45% usub, et tegemist on väga tõsise probleemiga (ELi keskmine 77%). Ka jäävad eestlased oluliselt alla tulevikuperspektiivide vaates – kui 17% eestlasi usub, et siseriiklik valitsus teeb liiga palju kliimamuutustega võitluses (ELi keskmine 5%) ning 37% leiab, et me ei tee piisavalt (ELi keskmine 67%), siis on erinevused suhtumises näha vägagi selgelt (Euroopa Komisjon 2023). Vastavad protsendid on murettekitavad ka tulevikuperspektiivis, kuna võrdluses 2021. arvamusküsitlusega on eestlaste meelestatus rohepöörde suunal muutunud aina negatiivsemaks ning äärmuslikumaks. Ühe näitena on langenud 2021. aastaga võrdluses 29% võrra nõustumine väitega, et Eesti valitsus teeb kliimamuutustega võitluses liiga vähe ning 11% võrra on tõusnud uskumus, et Eesti valitsus teeb vastavas võitluses liiga palju. Lisaks on 18% võrra langenud eestlaste osakaal, kes leiavad, et kliimamuutused on väga tõsine probleem. Seega saab vastav statistika anda ka tugeva otsese sisendit uurimaks, milline on euroopastumise muster meediadiskursuses läbi Euroopa roheleppe võttes siinkohal arvesse eestlaste eelnevat statistilist meelestatust teema suhtes.

Praeguseks hetkeks on roheline kokkulepe muutunud üheks peamiseks Euroopa Liidu ning seeläbi ka Eesti siseriiklikku kliimapoliitikat kujundavaks alusdokumendiks. Selle puhul on tugevalt rõhutatud, kuidas tegemist on ka majanduskasvu ja innovatsiooni soosiva plaaniga, milles tuleks pigem näha võimalust kui kohustust. Juba enne rohelepet oli Eesti kliimapoliitika alane perspektiiv sõnastatud peamiselt vaid ühe dokumendi kaudu, mistõttu on roheleppega toimetulek olnud Eesti jaoks pigem ootamatu ning nõudnud kiireid otsuseid. Seetõttu on läbi rohelepet käsitleva meediadiskursuse uurimise võimalik mõista laialdasemaid põhjuseid, miks on kliimapoliitika alane ühiskondlik vastuseis selliseks kujunenud ning millised argumendid debatis esinevad.

3. UURIMISTÖÖ EESMÄRK JA METODOLOOGIA

3.1 Uurimistö eesmärk ja uurimisküsimused

Ainsana on euroopastumise ning roheline kokkuleppe teemat Eesti kontekstis varem uurinud Maili Vilson (2020), kelle euroopastumisele keskendunud teadustöö valitsuse stenogrammide põhisel analüüsis ühe teemana ka rohelepet. Varasemalt on euroopastumist ajakirjanduses uurinud ka üksikud teisedki magistritööd (nt. Kirs 2022, Eylandt 2018), kuid siiani pole vaadeldud euroopastumist läbi ajakirjanduse, mis keskenduks eelkõige roheline kokkuleppele. Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on läbi kolme Eesti meediamaja poolt avaldatud Euroopa rohelepet käsitlevate arvamuseartiklite põhjal uurida, kuidas esineb euroopastumise muster teemakäsitluses ajaperioodil 2019–2023. Töö eesmärgiks on ka laialdasemalt mõista, kuidas on kulgenud ELi roheline kokkuleppe teemaarendus meedia vahendusel – milline on rohelepe kuvand, mis eesmärkidel on artiklid kirjutatud ning kes on kõnelejad. Kahe lisakategooriana on veel jälgimise all Brüggemann et al. 2006 tüpologia kolmas kategooria ehk diskursiivne vahetus ning “rohepöörde” kui mõiste kasutuselevõtu uurimine.

Uurimisküsimus on, milline on euroopastumise tajutav muster Euroopa rohelist kokkulepet kajastavas meedias. Põhiküsimusele otsitakse vastust läbi kolme alaküsimuse:

- 1.) Millises mahus esineb Eesti rohelepet puudutavas meediadiskursuses “kollektiivset identifitseerimist” (Brüggemann et al. 2006) või sellele vastandumist?
- 2.) Kuidas on euroopastumise muster muutunud läbi viie aasta?
- 3.) Kuidas on roheline kokkuleppe kuvand ja sisu kajastamine meediadebatis muutunud läbi viie aasta?

Eelkõige lähtuvalt Vilsoni 2020. aasta tööst ning sisepoliitikast tekkinud arusaama järgselt püstitati tööle ka testitav seisukoht, mille kohaselt eeldab töö autor, et Eestis toimub ka rohelepet käsitleva meediasisu põhjal tõrges euroopastumine ning, et artiklite põhjal levib selgelt ühiskonnas “meie vs nemad” arusaam.

3.2. Meetodi ja andmete valik

Lähtuvalt töö eesmärgist on valitud uurimismeetodiks kvalitatiivne sisuanalüüs, kuna see võimaldab arvamuseartiklite sisu analüüsida kategoriseerides neid koodide kaupa.

Sisuanalüüsiga on võimalik analüüsida teksti autori peidetuid sõnumeid ja tuua esile mõtteavalduste erinevaid tõlgendamisvõimalusi (Kalmus et al. 2015), mis on vajalikud, et mõtestada lahti euroopastumise mustrit ja ka rohelepe kuvandit meedias. Töös lähenetakse kodeerimisele kombineerides induktiivset ja deduktiivset lähenemist, mis tähendab et koodide nimetused on osaliselt tuletatud nii andmetest kui ka eelnevast teooriast (Kalmus et al. 2015). Selleks, et uurida euroopastumise kui nähtuse mustrit Eesti meediamaastikul, võetakse bakalaureusetöös valimisse vaid veebis avaldatud arvamused, mitte uudislood. Meedialugude vaatlusperioodiks on valitud 11. detsember 2019–26. detsember 2023. Periood on valitud alustades kuupäevast, millal kuulutati välja Euroopa Roheline kokkulepe ning lõpeb arvestades viimast hetke enne Europarlamendi valimisi, mis võimaldaks ka bakalaureusetöö valmimist. Vaatlusperioodi sisse mahuvad nt. KOV valimised 2021 ja Eesti Riigikogu valimised aastal 2023, seega on läbi nende võimalik vaadelda ka millised välised tegurid on mõjutanud euroopastumise mustrit läbi aastate.

Töösse on valitud siseriiklikud arvamused artiklid Eesti Rahvusringhäälingust, Delfi Meediast ning Postimehe uudisteportaalist. Valimi alusena kasutatakse kolme otsingusõna “rohelepe”, “roheline kokkulepe” ning “rohepööre”. Otsingute tulemusena saadi vastavalt ERR-is 71, 37 ja 605 vastet; Delfi Meediast 193, 92 ja 887 ning Postimehest 95, 99 ja 327. Postimehe “rohepöörde” otsingusõnale lisati kohe otsingumootori kaudu ka piiritlus vaid arvamused artiklitele (“Arvamus” kategooria), kuna otsinguportaal andis liiga suure hulga uurimistöö eesmärgi arvestades ebarelevantseid vasteid, mistõttu tehti teatav piiritletus juba valimis. Otsingutulemusi piiras oluliselt asjaolu, et töös analüüsiti vaid arvamused artikleid, mitte kogu meediasisu, mis piiritles lõplikku valimit tugevalt. Suur osa valimisse valitud artiklitest tuli otsingumootorist esile samade märksõnadega, nt. viitavad sisuliselt rohelepe ning roheline kokkulepe samale nähtusele, kuid üks kasutusviis on tunduvalt suupärasem. Rohepöörde tunduvalt suuremaid tulemusi saab selgitada läbi mõiste igapäeva keelekasutusse kandumise kaudu. Seega on näha, et mõistet kasutatakse suuremas osas selgelt lahus ELi ja globaalsetest ametlikest kokkulepetest ning viidatakse “pöördele” kui laiemale ning eraldiseisvale nähtusele.

Lõplikusse valimisse kuulus 62 artiklit, 30 ERR-ist kui avalik-õiguslik meedia esindajalt ning 32 erameediamajadelt, vastavalt 7 Delfi Meediast ning 25 Postimehelt. Peamiseks kriteeriumiks artiklite valikul oli artikli raamistus Euroopa Liidu rohelepega, ehk et artikkel pidi käsitlema või viitama otseselt rohelise kokkuleppele. Lisaks pidi artiklist esile kerkima

ka selgesti eristatav arvamus ning teatavad seisukohad. Seetõttu jäid välja mitmed üleüldiselt kliimapoliitikat või rohepöoret käsitlevad artiklid, kus mõistet oli küll nt. mainitud, kuid sisuliselt rohelist kokkulepet ei käsitletud. Valimisse võeti ka sisse artiklid, mis käsitlesid otsesemalt mõnda rohelist kokkuleppe algatust või mehhanismi, nendest töö kontekstis relevantsem nt. õiglase ülemineku fond.

3.3. Kodeerimisloogika

Töös on analüüsiühikuks artikkel, mis siis vastavalt loodud kategooriatele kodeeritakse. Kodeerimisel on kasutatud kahe deduktiivse koodina Brüggemann et al. 2006 tüpologia kolmandat ja neljandat dimensiooni ehk diskursiivset vahetust ning kollektiivset identifitseerimist. Nende kaudu on võimalik jälgida, kas siseriiklikus meediadiskursuses kasutatakse ka teiste liikmesriikide ja nende esindajate sõnavõtte ning tajuda “meie vs nemad” suhtumise esinemist avalikkuses. Deduktiivsete koodide kaudu on võimalik piiritleda euroopastumine kui nähtus piisavalt, et teha meediakajastuste analüüsi põhjal ka konkreetsemaid järeldusi. Joonis 3.-l on välja toodud, milliste tunnuste järgselt on võimalik diskursiivset vahetust ning kollektiivset identifitseerimist analüüsida meediadiskursuses.

Diskursiivne vahetus	
Diskursiivne vahetus	Kuivõrd on avalik sfäär avatud diskursiivseks vahetuseks teiste sfääridega? Üks võimalik näitaja: Otsesed ja kaudsed tsitaadid/viited teiste liikmesriikide esindajatele või liikmesriikide tegudele
Kollektiivne identifitseerimine	
Identiteetide tunnustamine	Kas avalikus diskursuses tajutakse Euroopat kollektiivse üksusena? Üks võimalik näitaja: viited “eurooplastele”
Ühtekuuluvuse väljendused	Kas kuuluvustunne ühtsesse Euroopa avalikkusesse on arenemas? Üks võimalik näitaja: viited “meie”-le

Joonis 3. Diskursiivne vahetus ja kollektiivne identifitseerimine. Neli euroopastumise dimensiooni. (Brüggemann et al. 2006: 6-8).

Kodeerimisel eristati veel debatis osalejaid ning induktiivsete koodidena rohelise kokkuleppe kuvandit, artikli poolt käsitletavaid teemaraamistikke ning “rohepöörde” mõiste kasutamise konteksti. Järgnevalt on esitatud lühidalt töös kasutatud kategooriad ning kodeerimisjuhend on eraldi veel välja toodud töö lõpus lisade all (vt. Lisa 1)

- Kodeerimisel jagati meediadebatis osalejad kuute kategooriasse – Euroopa Liiduga seotud ametnik/poliitik (s-h Europarlamendi liikmed), sisepoliitika kõnelejad (s-h Riigikogu liikmed ja ministrid), teadlased/eksperdid, ettevõtjad, ajakirjanikud ning vabaühenduste ja muude liitude esindajad (s-h kolmas sektor ja erialaliidud).
- Kollektiivse identifitseerimise puhul kasutati Brüggemann et al. poolt välja pakutud identiteetide tunnustamise ning ühtekuuluvuse väljenduste kategooriaid, millele loodi vastavalt teooriaandmetest ka “meie vs nemad” raamistiku teine pool (Fligstein, Polyakova & Sandholtz 2011: 108). Eelneva põhjal loodi koodile viis alamkategooriat: “meie, viited meile kui eurooplastele”, “meie, aktsepteeritakse EL kui ühtse tervikuna”, “neutraalne, ei selgu artiklist”, “nemad, viited EL-ile/Brüsselile eraldiseisva üksusena meist”, “nemad, tajutakse ohtu/näidatakse üles vastumeelsust EL kui üksuse ees”.
- Diskursiivne vahetus oli jaotatud kaheks kategooriaks (Brüggemann et al. 2006: 8), kas (1) jah, töös esineb viiteid teistele EL liikmesriikidele ja nende esindajatele või (2) ei, tööst ei eristu diskursiivse vahetuse viiteid.
- Kuvand roheleppest oli jaotatud viietiseks skaalaks, milles vastavalt 5=tugevalt toetav ning 1= tugevalt vastu, hinnates seeläbi kokkuvõtlikult kogu artikli meelestatust.
- Artiklite puhul analüüsiti ka nende sisulist teemaraamistikku, mille puhul loodi 11 sisu-kategooriat, milleks olid: “adresseeritakse roheskeptismi teemat”, “praegune panus vähene, peame tegema rohkem”, “hariduslik-selgituslik”, “tulevikule ja lahendustele orienteeritud (sotsiaalmajanduslik fookus)”, rõhutatakse kaasnevat sotsiaal-majanduslikku mõju”, “kriitiline roheleppe sisulise poole üle”, “kriitiline ELi suhtes”, “kriitiline valitsuse-poliitikute (sisepoliitika) suhtes”, “kriitiline kogu kliimamuutustega tegelemise suhtes”, “käsitleb rohepesu” ja “kutsutakse üles kiiremini tegutsema”.
- Rohepöörde konteksti mõistmiseks loodi kolm kategooriat – rohepööre EL-i kontekstis, rohepööre globaalses kontekstis ning rohepööre kui ideoloogia. Kolmas kategooria ehk “rohepööre kui ideoloogia” viitab artiklitele, kus rohepöördele viidatakse kui laiemale liikumisele, enamasti on artiklid tugevalt skeptilised ning

viitavad paljuski nähtustele nagu “rohepesu” ning “rohehullus”. Vastav kategooria nimetus on tuletatud otseselt sellest, kuidas nähtusele viidati ka artiklite siseselt.

3.4. Uurimismeetodi piirangud ja kriitika

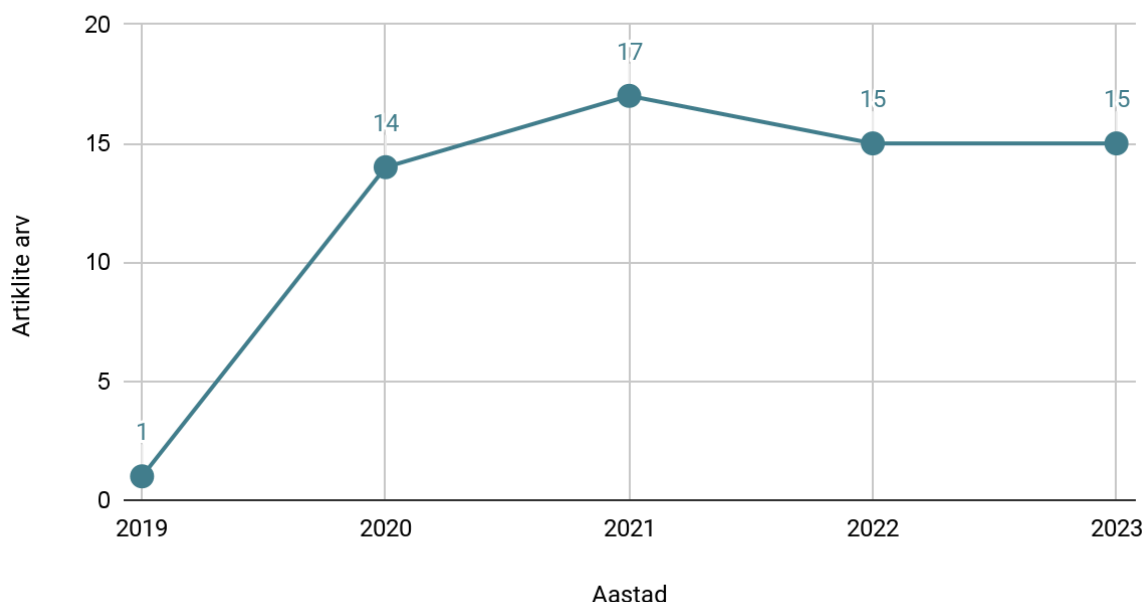
Kvalitatiivse sisuanalüüsi suurimaks puuduseks saab tuua potentsiaalse kallutatuse analüüsimaterjali valikul, mis võib sageli viia valikulise tõendusmaterjali kogumiseni oma hüpoteesi tõendamiseks (Kalmus et al. 2015). Käesolevas töös prooviti seda küll võimalikult suurel määral vältida, luues töös kasutatava andmebaasi juba enne kui teatav kodeerimisjuhend või muud analüüsiplaanid ei olnud veel loodud. Lisaks ei võimalda uurimismeetod analüüsida erinevaid tekste võrdsetel alustel, mistõttu võib analüüsitava materjali valik olla üsnagi ühetaoline või piiritletud (Kalmus et al. 2015).

Antud töö puhul tuleb arvesse võtta, et töös on analüüsitud vaid arvamuskäsitlusi, mitte kogu roheleppes seonduvat meediasisu. Seega ei anna töö ülevaadet, kuidas kajastatakse Eesti meediaportaalide poolt kogu roheline kokkuleppega seonduvat ning milline euroopastumise muster leidub seal. Ka tuleks märkida, et töös on artiklite valim piiritletud vaid roheleppes, mistõttu ei anna töö paikapanevat järeldust “rohepöörde” mõiste kasutusele kogu meedia üleselt, vaid käsitleb seda ühe roheleppes n-ö kõrvalnähtusena. Töös ei ole eraldi käsitletud, kuidas töösse valitud meediaportaalid Euroopa Liidu rohelist kokkuleppet esitlevad ning milliseid artikleid sel teemal otsustatakse avaldada. Seega vaadatakse töös kolme meediamaja poolt avaldatud arvamuskäsitlusi tervikuna, mis saavad meile anda teatava indikatsiooni, milline on ühiskonna laiem arusaam roheleppes.

4. TULEMUSED

Kokku kodeeriti uurimisperioodi vältel (2019-2023) 62 artiklit, mis jaotusid aastate lõikes vastavalt: 2019: 1 artikkel, 2020: 14 artiklit, 2021: 17 artiklit ning mõlemal nii 2022 kui 2023: 15 artiklit (vt Joonis 4). Jooniselt on selgelt näha, et alates 2019. aastast, mil roheline kokkulepe avalikustati on meediakajastus teemast olnud pigem ühtlane. 2019. aasta vaid ühte artiklit selgitab asjaolu, et rohelepe avalikustati 11. detsembril, mis on küllaltki aasta lõpus. Seetõttu hakkasid esimesed sisulised arvamuskirjed teema kohta ilmuma alates 2020 jaanuarikuu teisest poolest.

Artiklite arv ajavahemikus 2019-2023.

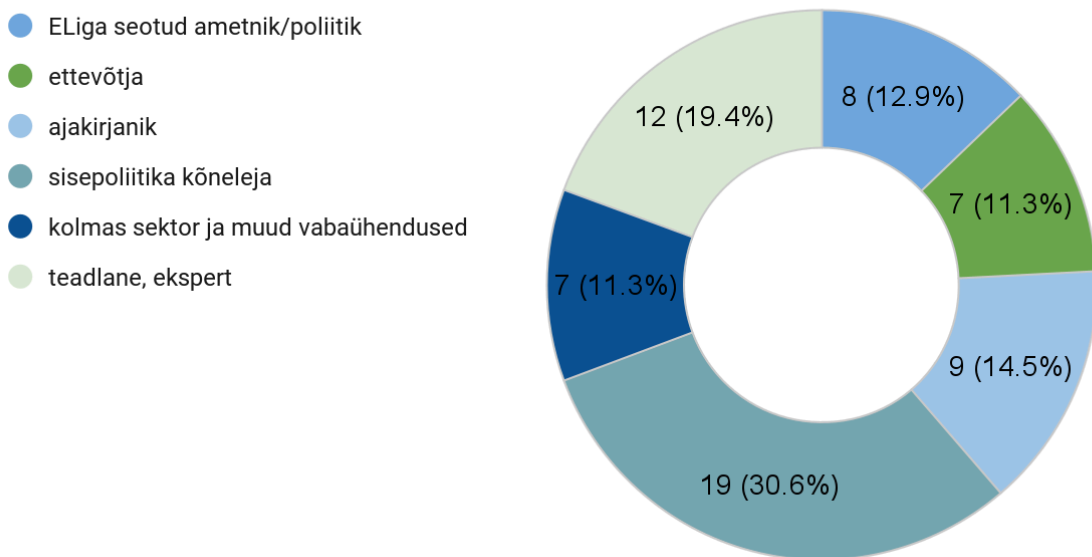
Joonis 4. Rohelist kokkulepet käsitlevate artiklite jaotus aastate lõikes 2019-2023. Joonis koostatud autori poolt.

4.1. Debatis osalejad

Debatis osalejad olid jaotatud kuude kategooriasse (v. Joonis 5). 30,6% artiklitest (19) oli avaldatud sisepoliitika kõnelejadelt, sinna hulka kuulusid riigikogu liikmed, endised ja praegused ministrid, kohaliku omavalitsuste ja muude riigiasutuste kõrge ametnikud. 19,4% artiklitest (12) moodustas teadlaste ja ekspertide arvamused, kuhu alla kuulusid eri valdkondade professorid ja akadeemikud. 14,5% (9) artiklitest oli esitatud ajakirjanike poolt ning 12,9% (8) Euroopa Liiduga seotud ametnike (nende hulgas ka suursaadikud ja

Europarlamendi saadikud). Võrdselt 11,3% (7) artiklist oli avaldatud ettevõtjate ning kolmanda sektori ja muude vabaühenduste esindajate poolt (s-h erialaliidud ja looduskaitsejad). Enamus 63-st artiklist oli kirjutatud erineva autori poolt, viis autorit oli kirjutanud kaks artiklit, kolm autorit kolm ja üks autor on esindatud valimis nelja artikliga. Enim võtsid sõna EL roheleppes tugevalt seotud osapooled, kes on olnud kas Euroopas Eesti esindajad roheleppes protsessi käigus (nt. Vivian Loonela, Euroopa roheleppes kõneisik, hilisem Euroopa Komisjoni Eesti esinduse juht ja Marten Kokk, Eesti esindaja Euroopa Liidu juures COREPERi komitees) või siis vastupidiselt ettevõtjad, keda puudutavad roheleppes otsused tugevalt (nt. Ahti Asmann, VKG juhatuse esimees). Lisaks olid mitmel korral esindatud ka paar ajakirjanikku (nt. Erik Gamzejev, Põhjaranniku peatoimetaja või Tarmo Pikner, Postimehe kolumnist).

Autorite tausta jaotus roheleppet kajastavas meediadebatis Eestis 2019-2023.

Joonis 5. Autorite tausta jaotus roheleppet kajastavas meediadebatis Eestis 2019-2023. Joonis koostatud autori poolt.

4.2. Kollektiivne identifitseerimine

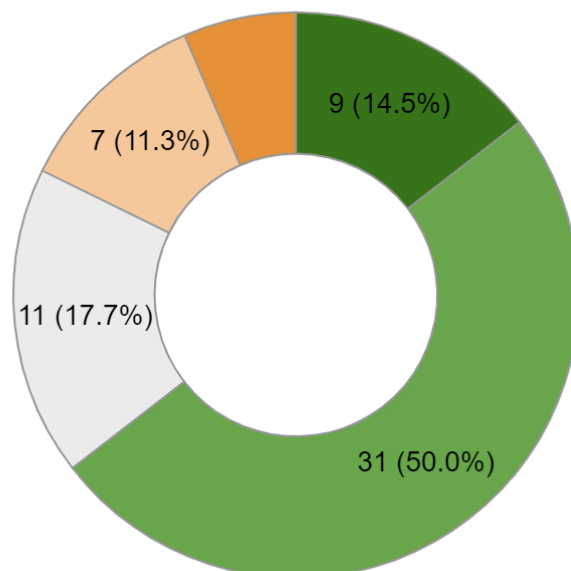
Kollektiivne identifitseerimine oli üks töö deduktiivsetest kategooriateks, mis oli jaotatud viieks koodikategooriaks (vt. Joonis 6). 50% (31) artiklite järgselt sai autori positsiooni kategoriseerida “meie; aktsepteeriv, et oleme osa EL-st” alla ning 14,5% (9) artiklist “meie, viited Eestile kui osana EL-st”. 17,7% (11) töödest sai jaotada neutraalseteks ning vastavalt

11,3% (7) “nemad, tajutakse teatavat ohtu EL kui üksuse ees” ja 6,5% (4) töödest “nemad, viited konkreetsetele isikutele või liidule kui kolmandale osapoolle”. Selle tagajärjena saab väita, et 64,5% meediadebatist kogeb siiski Eestit osana Euroopa Liidust ja näitab välja teatavaid ühtekuuluvustunnuseid liiduga. 17,7% meediadiskursuse põhjal ei saa hinnata “meie vs nemad” skaalale paigutatavust ning 17,8% kogeb teataval määral Eesti vastandumist Euroopa Liiduga.

Kõige enam esinenud kategooria “meie, aktsepteeriv, et oleme osa EL-st” alla kuulusid artiklid, milles võeti neutraalselt/automaatselt vastu teadmine, et Eesti on osa EL-st, seega aktsepteeriti EL kui terviklikku üksust. Luues siinkohal võrdluse nt. pealtnäha sarnase neutraalse kategooriaga, kuhu alla kuulusid artiklid, kus ei käsitletud Euroopa Liitu üksusena temaatiliselt või polnud võimalik välja lugeda viiteid, mis jaotaks vastava artikli “meie vs nemad” skaalale. Vaadates tulemusi aastate lõikes, siis 2020 (12 “meie”, 2 “nemad”), 2022 (10 “meie”, 2 “nemad”, 3 “neutraalne”) ning 2023 (8 “meie”, 2 “nemad”, 5 “neutraalne”) olid tulemustelt pigem sarnased, kuid 2021 (9 “meie”, 5 “nemad”, 3 “neutraalne”) oli võrdluses teiste aastatega selgelt rohkem ELiga vastanduv.

Kollektiivse identifitseerimise koodide jaotus rohelepet kajastavas meediadebatis Eestis 2019-2023.

- meie, viited Eestile kui osast EL-st
- meie, aktsepteeriv, et oleme osa EL-ist
- neutraalne hoiak, ei eristu tekstist
- nemad, tajutakse teatavat ohtu ELi kui üksuse ees
- nemad, viited konkreetsetele isikutele/liidule kui kolmandale osapoolle

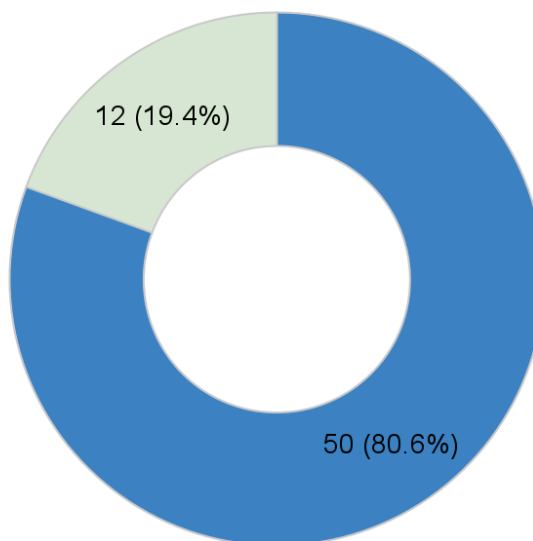
Joonis 6. Kollektiivne identifitseerimine rohelepet kajastavas meediadebatis Eestis 2019-2023. Joonis koostatud autori poolt.

4.3. Diskursiivne vahetus

Diskursiivne vahetus oli töö teine deduktiivne kategooria, mis jaotatud kaheks: (1) jah, töös esineb viiteid teistele EL liikmesriikidele ja nende esindajatele või (2) ei eristu artiklist (vt. Joonis 7). 80,6% artiklite (50) hulgas ei esinenud viiteid teistele EL liikmesriikidele ja nende esindajatele ning 19,4% artiklites (12) olid diskursiivse vahetuse ilmingud olemas. Vastava kategooria põhjal ei saa tuua esile ka tugevaid trendierinevusi aastate lõikes - 2020 ja 2021. aastatel esines diskursiivset vahetust kahes artiklis ning 2022 ja 2023.a neljas artiklis. Kuigi on näha, et viimasel kahel aastal esineb kahe võrra diskursiivset vahetust rohkem, ei saa sisuliselt nende põhjal rohkemaid järeldusi teha. Peamiselt oli artiklites viiteid Saksamaale ehk Euroopa suurimale majandusele ja ka teatavale eeskujule, seega kasutati Saksamaa poolseid tegusid ning väljaütlemisi nii roheleppe toetajate kui kritiseerijate poolt võrdselt.

Diskursiivse vahetuse esinemine rohelepet kajastavas meediadebatis Eestis 2019-2023.

- ei eristu artiklist
- esineb viiteid teistele EL liikmesriikidele ja nende esindajatele

Joonis 7. Diskursiivne vahetus rohelepet kajastavas meediadebatis Eestis 2019-2023. Joonis koostatud autori poolt.

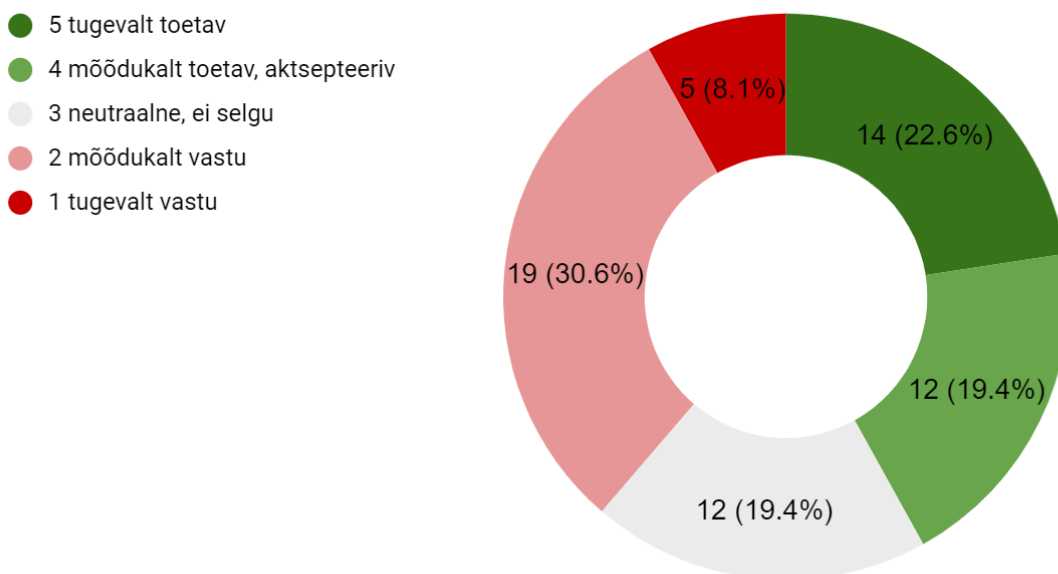
4.4. Roheleppe kuvand

Roheleppe kuvand oli jaotatud viietiseks skaalaks, kus 1 on tugevalt vastu ning 5 tugevalt toetav. 22,6% artiklitest (14) olid tugevalt toetavad ning 19,4% (12) mõõdukalt toetavad, 19,4% (12) olid neutraalse kuvandiga (vt. Joonis 8). Enim ehk 30,6% (19) artiklitest olid mõõdukalt vastu ning 8,1% (5) oli tugevalt vastu. Kokkuvõttes saab öelda, et 42% artiklitest

olid rohelepet toetavad ja 38,7% vastumeelsed ning 19,4% puhul jäi kuvand neutraalseks või ei selgunud.

Tuues siinkohal esile ka roheleppes kuvandi muutused aastate lõikes, siis 2019 (toetav: 1), 2020 (toetav: 8, kriitiline: 4, neutraalne: 2), 2021 (toetav: 5, kriitiline: 11, neutraalne: 1), 2022 (toetav: 6, kriitiline: 5, neutraalne: 4) ja 2023 (toetav: 6, kriitiline: 4, neutraalne: 5). Trendina saab tuua välja, kuidas veel 2020. domineeris tugevalt rohelepet toetavad artiklid, siis alates 2021. aastast tõusis tugevalt ka rohelepet kritiseerivate artiklite arv. Samuti on järk-järguliselt tõusnud neutraalsete artiklite arv.

Kuvand roheleppes rohelepet kajastavas meediadebatis Eestis 2019-2023.

Joonis 8. Roheleppes kuvand rohelepet kajastavas meediadebatis Eestis 2019-2023. Joonis koostatud autori poolt.

4.5. Artiklite teemaraamistik

Artiklite teemaraamistikus eristati 11 erinevat kategooriat, mis olid tingitud artiklite sisust ning korraga sai üks artikkel omada endas mitut erinevat tunnust. Enim ehk 32 korral sai artiklite puhul esile tuua, et nendes rõhutati roheleppes kaasnevaid sotsiaal-majanduslikke mõjusid, sellele järgnes 28 korral esinenud tulevikule ja lahendustele orienteeritus, mis oli taaskord sotsiaal-majandusliku fookusega. Sellele järgnes 23 korral esile toodud kriitika rohelise kokkuleppe sisu osas, 21-l korral oldi kriitilised sisepoliitika osas, 9-l korral Euroopa

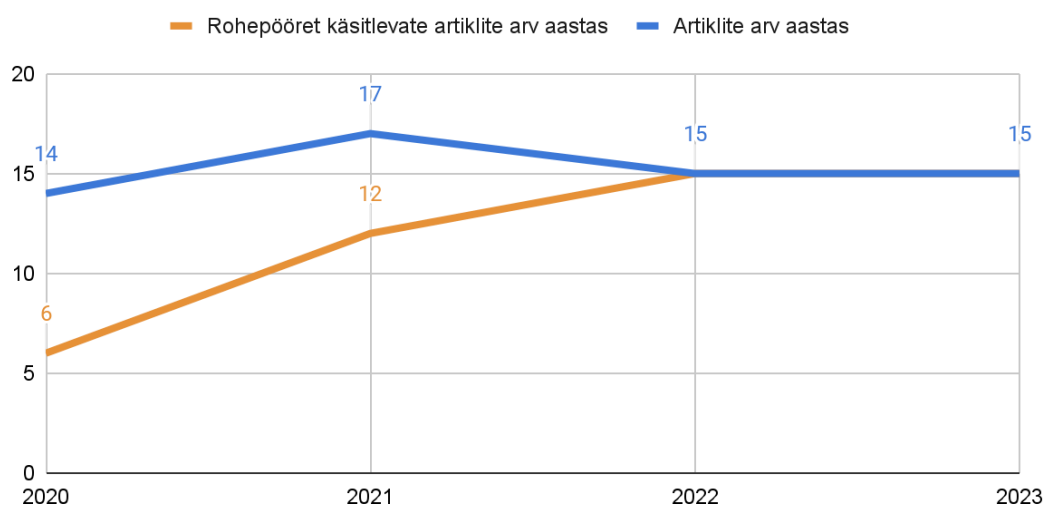
Liidu suhtes ning 3-l korral oldi kriitilised kogu kliimamuutustega tegelemise osas. 20 artiklit olid haridusliku-selgitusliku sisuga ning 7-s adresseeritakse roheskeptismi teemat. 6-s artiklis kutsutakse erinevaid osapooli kiiremini roheleppe järgselt tegutsema ning 4-l juhul tuuakse esile, kuidas praegune panus roheleppe näol on kliimamuutustega tegutsemisel liiga vähene ja me peame tegema rohkem. 3-l korral on veel käsitletud rohepesu teemat.

Teemaraamistikest tuleb selgelt esile, kuidas enim toonitatakse nii negatiivse kui positiivse kuvandi kaudu sotsiaal-majanduslikku mõju, kas siis nt. siseriiklikult, üksikisiku või mõne sektori tasandilt. Ehk negatiivselt kasutatakse seda enim toonitamaks, millised võivad olla/on roheleppe negatiivsed/peidetud sotsiaal-majanduslikud mõjud. Positiivse poole pealt rõhutatakse, millised saavad olla roheleppesest lähtuvad lahendused tulevikus ja nende sotsiaalmajanduslikud mõjud, mis saaksid omakorda olla kasulikud erinevatele osapooltele.

4.6. Rohepööre

Rohepöörde mõiste puhul saab esmalt esile tuua, kuidas on mõistet hakatud artiklites aina rohkem kasutama. 2020/2021 aastatel on roheleppesest kõneldud kas, kui rohkem eraldiseisvast leppesest või on teema selgitamisel kasutusel olnud teised terminid. 2021/2022 aastatest alates on selgelt näha, kuidas kõik töös valimis olnud artiklid kasutavad roheleppesle refereerides või seda kirjeldades mõistet “rohepööre”. Kui 2020. aastal esines rohepöörde mõiste kasutamine 6 artiklis 18-st, siis 2021. aastal juba 12/17 artiklis. Alates 2022. aastast oli kõikides rohelist kokkulepet käsitlevates artiklites refereeritud ka rohepöörde mõistele.

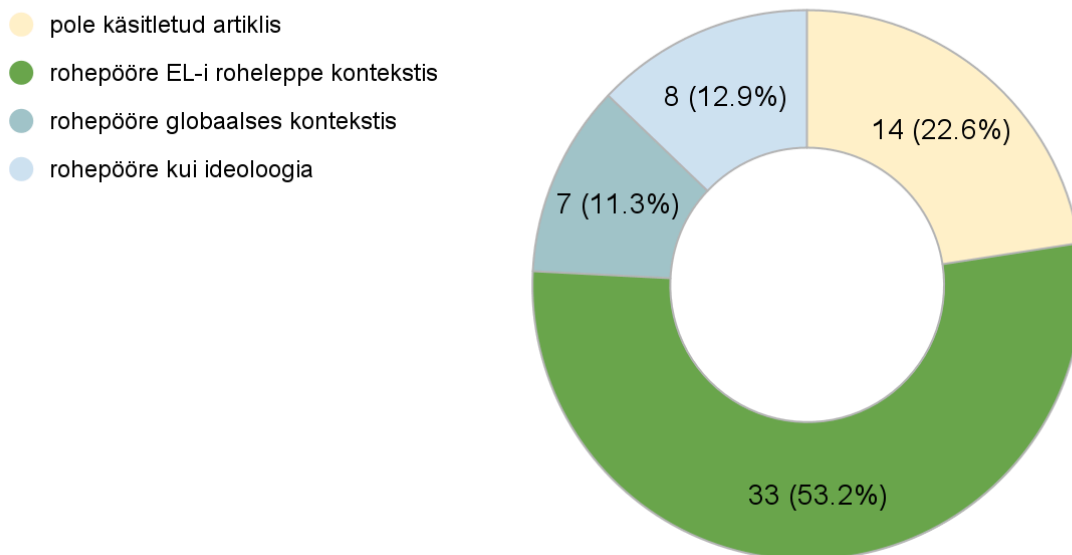
Rohepöörde mõiste käsitlemine artiklites võrdluses koguartiklite arvuga aastate lõikes.

Joonis 9. Rohepöörde mõiste käsitlemine artiklites võrdluses koguartiklite arvuga aastate lõikes. Joonis koostatud autori poolt.

Töös jaotati rohepöörde mõistekäsitlus neljaks kategooriaks. 53,2% (33) ulatuses kõneleti rohepöördest Euroopa Liidu roheleppe kontekstis, 11,3% (7) globaalses kontekstis ning 12,9% (8) mõtestas rohepööret kui omaette ideoloogiat. 22,6% (14) juhtudest polnud vastav kategooria artiklites käsitletud, ehk et ei esinenud viiteid rohepöördele.

Rohepöörde mõistekäsitlus rohelepet kajastavas meediadebatis Eestis 2019-2023.

Joonis 10. Rohepöörde mõistekäsitlus rohelepet kajastavas meediadebatis Eestis 2019-2023. Joonis koostatud autori poolt.

5. JÄRELDUSED JA ANALÜÜS

Bakalaureusetöö viimane peatükk fokusseerib kvalitatiivse sisuanalüüsi tulemuste tõlgendamisele lähtudes uurimisküsimustest ja hüpoteesist, esile tuuakse ka muud analüüsi käigus esinenud trendid ning nende võimalikud selgitused.

5.1. Euroopastumise muster ja roheleppe kajastamine meedias läbi viie aasta

Käesolev alapeatükk analüüsib meediadebati arengut aastate lõikes ning peamiselt on vaatluse all roheleppe meediakajastus, selle sisu muutumine ning debatis osalejad, lisaks tuuakse sisu rõhutamiseks välja ka konkreetsemad viiteid artiklitele.

5.1.1. Aasta 2019

Kuna 2019. aastal avaldati vaid üks artikkel (Kokk 2019), siis selle aasta osas täpsemat analüüsi teha ei saa. Artikli puhul saab vaid esile tuua, et nagu võis ka eeldada oli esmane artikkel teema osas avalikustatud ELiga seotud ametniku (Eesti ELi esinduse asejuht) poolt ning artikkel oli rohelist kokkulepet detailselt selgitava ning tugevalt pooldava sisuga.

5.1.2. Aasta 2020

Ka 2020. aastal avaldatud tööde põhiselt on laialdasemaid sisulisi trende keerulisem esile tuua, kuna sel aastal algas ka esmakordselt arvamuskajastuste avaldamine ning enamus artiklid on oma sisult ainulaadsed. 2020. aastal avaldatud artiklid on enamasti kas a.) spetsiifilisi valdkondi puudutavad tööd, mille autoriteks on eriala spetsialistid, kes on silmnähtavalt hästi kursis kogu roheleppe sisu ja potentsiaalsete mõjudega või b.) Eesti siseriiklikud- või välisesindajad, kes on olnud mingil määral seotud EL-i roheleppega. Vastavalt saab esimesele näitlikustavale kategooriale tuua selgeks näiteks Ahti Asmanni, Viru Keemia Grupi juhatuse esimehe, kes on avalikustanud 2020. aasta jooksul kolm arvamuskajastust. Artiklite sisus on väga strateegiliselt kritiseeritud rohelepet eri lähenemiste kaudu, kuid siiski peamiseks argumendiks kaasnev negatiivne sotsiaal-majanduslik mõju Eestile ja Eesti inimestele.

VKG juhtide artiklite põhjal on näha ka huvitavat narratiivi, esmalt ei vastanduta Euroopa Liidule ega pidurdata roheleppega edasiliikumist. Kohati on artiklite sisu isegi esmakordsel lugemisel üllatuslikult positiivne, nt. tehakse Asmanni poolt üleskutse kliimaseaduse loomeks juba 2021. aastal ning mitmetes artiklites tuuakse esile nii poolt-kui vastuargumente. Siiski on ka võimalus leida pealtnäha väga eduka kommunikatsiooni taga selget taktikat - otsused

soovitakse tuua lähemale ehk sisepoliitika tasandile, kus VKG lobimisevõimalused ja mõjuvõim riigisisese eduka ettevõtte on tunduvalt suuremad. Lisaks on üheks selgeks strateegiaks otsuste ja eesmärkidega manipuleerimine läbi mõjuanalüüside, mis pikendavad selgelt uute otsuste protsessi. Nt. *"Liikmesriikides, sh Eestis ei saa püstitada kliimaneutraalsuse vahe- ja lõppeesmärke ilma, et oleks teostatud liikmesriigi põhise mõjuanalüüsi. Täna Eestis selline mõjuanalüüs puudub. Eesti eripäraks võrreldes teiste riikidega on põlevkivisektori oluline roll majanduses. Tagamaks sujuvat üleminekut uuele majandusmudelile on otstarbekas toetada 2020-2040 perioodil põlevkiviõli sektorit riigiabi meetmetega."* (Piilmann & Asmann 2020).

VKG juhtide poolt saab esile tuua veel ühe narratiivi, mida kasutatakse järgnevatel aastatel artiklites eri autorite poolt üsna mitmel korral. Ehk kriitika õiglase ülemineku fondi rahastuse üleselt, mis pole piisav ning võrdluses VKG maksutuluga aastas jääb see summa tunduvalt alla. *"Eesti saab Euroopa Liidu õiglase ülemineku fondist 125 miljonit eurot, mis on riigi elanike arvu arvestades suurim näitaja (95 eurot elaniku kohta). Kui Eesti poliitikud on selle summa üle rõõmustanud, on VKG juhid välja toonud, et see on samas suurusjärgus põlevkivisektori ühe aasta maksutuluga. (Piilmann & Asmann 2020)"* Sama narratiivi kasutust näeb järgnevatel aastatel mitmel korral, kuid esitatud numbrivahemikud on aastate vältel olnud muutumises, nt. *"Valitsus saadab Ida-Virumaale juba mitu aastat sõnumeid, et ärge muretsege ega virisege, Eesti käsutuses on õiglase ülemineku fond, mille abil luuakse Ida-Virumaale asemele uued kõrge palgaga töökohad. Selles fondis on 340 miljonit eurot. Võrdluseks: Ida-Virumaal tegutsevad kolm põlevkiviettevõtet maksid eelmisel aastal ainuüksi keskkonnaga seotud tasusid riigile kaks korda rohkem, ligikaudu 670 miljonit eurot (Gamzejev 2023(b))"* ning õiglase ülemineku fondi temaatikat on alates 2020ndast aastast veel käsitletud nt. Aru (2020), Kallas (2021), Gamzejev 2023(a) ja Hamburg (2023).

Vastupidiseks ettevõtja näiteks saab tuua Taavi Madiberki (2020), Skeleton Technologies tegevjuhi, kes tegutseb rohetehnoloogia valdkonnas ning kelle artikkel on selgelt oportunistlik ja positiivselt üleskutsuva väljavaatega. *"Võitlus kliimamuutuste vastu kujutab endast suurimat ärivõimalust pärast internetirevolutsiooni. /.../ Eestis on Euroopa roheline kokkuleppe tähtsus kuidagi märkamata jäänud. See ei ole pelgalt järjekordne kaunissõnade pahvakas Brüsselist. Selle taga on reaalne raha. /.../ ELi roheline kokkulepe annab meile selleks esimese tõuke, aga üksnes sellest ei piisa. Aeg on end kätte võtta ja asi ära teha."*

Teise kõneleja kategooria esindajatena saab esile tuua Marten Koka (suursaadik, Eesti alaline esindaja COREPERi komitees) või Vivian Loonela (Euroopa roheleppe kõneisik), kelle artiklid on eelkõige selgituslikud ja hariduslikud ning kutsuvad üles tegutsema. 2020. aasta artiklite puhul saab siiski tuua esile, et Euroopa Liidule vastandumist esines üsna vähe (vaid 2-s artiklis 14-st) ning isegi artiklid, mis muidu oma olemuselt olid roheleppe suunal kritiseerivad, aktsepteerisid ennast osana laiemast EL-s kui tervikust.

5.1.3. Aasta 2021

Ka tulemusi lahti kirjutades selgus, et aastate lõikes erineb üldisest kategooriate trendist selgelt 2021, mil esines tunduvalt rohkem ELi-le vastandumist ja ka selgelt negatiivsemad näitajad nt. roheleppe kuvandi kategoorias. Üheks selgituseks nähtusele saab olla üleüldisem roheline kokkuleppe jõudmine n-ö peavoolumeediasse ja tavakodanikeni. Ehk, et kui veel 2020. aastal olid peamised kõnelejad roheleppes osapooled, kes olid otseselt seotud roheline kokkuleppega, siis 2021. aastast hakkasid teema osas sõna võtma aina rohkem ka välised osapooled ja sisepoliitikud. Sellest tulenevalt muutus ka teemakäsitus rohkem isiklike huvide või teatud osapoolte narratiivide tugevdamise/nõrgendamise põhiseks, kust saab luua ka seose 2021. aastal toimunud kohalike omavalitsuse valimistega. 2021. aasta puhul saab tulemusi selgitades veel esile tuua 2020. pandeemia järelmõjud, ehk et majandusliku kriisi tagajärjed hakkasid riikide rohkem mõjutama. See sai omakorda süvendada hirmu ja kriitikat roheleppe suunal, kuna igapäevaelus oli inimestel mitmeid muid kriise ja negatiivseid majanduslikke tegureid, mille taustal roheleppe tähtsus vähenes. 2021. aastal puutus Euroopa kokku ka hüppelise energeetika hinnatõusuga, mida peeti üheks esimeseks roheleppe otseseks mõjukuks tavainimestele (Euroopa Ülemkogu) ning arvatavasti on sellest lähtuvalt saanud ka peamiseks rohepöörde sotsiaal-majanduslikku mõju rõhutavaks temaatikaks energeetika sektor.

2021. aasta tekstidest jooksevad läbi juba selgesti korduvad mustrid. Kuigi aasta kokkuvõttes on artiklite kuvand roheleppes tugevalt kriitilisem (toetav: 5, neutraalne: 1, vastu: 12), siis aktsepteeritakse sellest hoolimata ELi kui tervikut ning sellele vastandumist esines vaid viies artiklis 17-st. Nähtust saab selgitada kui analüüsida ka artiklite sisu, millest selgub, et enamus juhtudel ollakse peamiselt kriitiline roheleppe sisulise poole üle või kritiseeritakse roheleppe kaudu Eesti riiki (s-h Vabariigi Valitsust või koalitsiooni) tegevust roheline kokkuleppe elluviimisel. 2021. aasta puhul saab esile tuua ka debatis osalejate taustasid, kaheksal juhul on kõnelejad kuulunud ka erakondadesse ning tegemist on pigem aktiivsete poliitikutega, ehk

endiste ja praeguste ministrite või Riigikogu liikmetega. Analüüsidest veel sisepoliitikat 2021. aastal, siis saab ühe otsese mõjutava faktorina tuua esile valitsuse vahetuse, ehk et sellel aastal astus tagasi EKREIKE valitsus ning võimule tuli Reformierakonna ning Keskerakonna võimuliit. Tormilisel sisepoliitikal oli mõju ka meediadiskursusele, kuna debatis osalejate erakondlikku kuuluvust vaadates on viis artiklit 17-st kirjutatud EKRE või Isamaa esindajate poolt, kes selle aasta algusest jäid opositsiooni ning kahel juhul on autorid olnud Reformierakonnast. Sarnast olukorda ei saa esile tuua teiste aastate puhul, kus poliitiline seis jõudis töö tulemusteni tunduvalt nõrgemal kujul või üldse mitte.

Vastav tööde meelestatus on selgitatav kohalike omavalitsuste valimiste kaudu, kuna aina enam kerkib esile siseriiklik kriitika roheleppe puhul ning läbivaks teemaks on saanud sotsiaal-majanduslik mõju Eesti inimestele (tähelestatud üheksas artiklis), põlevkivikaevandused ja Ida-Virumaa ning sellega koos ka õiglase ülemineku fondi rahastuse kasutamine. Ka artiklite avaldamiste ajad kattuvad KOV valimistega, kuna 10/17st artiklist on avaldatud vahemikus 20. juuli- 20. september ning kaheksa neist on kriitilise sisuga. 2021. aastast alates on võimalik näha kindlaid mustreid teatavate osapoolte sõnavõttudes, nt. rohepöörde mõistekäsitus ja muud paralleelid-metafoorid, mida kasutatakse oma seisukoha kinnitamiseks.

Ühe võrdlusena, mida rohepöörde osas kasutatakse on plaanimajandus ning äärmuslikemal juhtudel isegi võrdlused Nõukogude Liiduga. *“Sellisest hoiakust on Euroopa Komisjoni viimane ettepanekute pakett lausa läbi imbunud. Kes veidi ajalugu tunneb, sellele võiks meenuda Nõukogude Liidu Kommunistliku partei III programm, vastu võetud NLKP 22. kongressil 1961. aastal (Vahtre 2021).”* Samale mõtteviisile on viidanud ka Mart Maasik (2021). Ekstreemsematel juhtudel on kutsutud roheleppe taustal üles ka kogu kliimamuutustega tegelemisest loobuma: *“Kuniks Euroopa Liit ei suuda kokku leppida inimestele vastuvõetavat strateegiat, kus tootmine ja looduse säästmine oleks mõistlikus tasakaalus, tuleks kliimaeesmärkidest ajutiselt loobuda (Seeder 2021).”* 2021. aasta artiklites esines ka esimest korda viiteid rohepöördele kui omaette ideoloogiale või majandusharule, nt. *“Paraku on rohepööre kujunenud omaette majandusharuks. Sellest elatakse, sellega teenitakse leiba, mõni leiab siit mõtte oma olemasolule (Maastik 2021).”*

On ka näha, kuidas on tekkinud ka artiklid, milles refereeritakse selgelt roheskeptismi temaatikale ja asjaolule, et Eesti on osa EL-st ja meie osalusele otsustusprotsessides.

Vastavalt nt. Siim Kallase (2021) sõnavõtt, mida ta esitles ka Riigikogus: *“Rohepööre on Euroopa Liidu ühine ettevõtmine. /.../ Rohepööre ei ole midagi sellist, mis oleks sündinud eile ega ka sellist, mida soovitakse ellu viia kusagil meist sõltumatult.”* Või Erik Moora (2021), kes kritiseerib seda, kuidas Eesti ajakirjandus ja poliitikud reageerisid roheleppete koheselt tugevalt vastumeelsena: *“Mitmed Eesti arvamussaadet püstitasid ka ülesande meie riigijuhtidele: mida rohkem nad vastu hakkavad, mida rohkem pakutust maha tõmbavad, seda parem. Seda kõvemad nad justkui on. See on hullumeelne loogika. Tegelikuses – seda lödimad nad on. Pole mingi julgus teeselda võitlust oma valijate huvides, olla kõigele vastu ja püüda lihtsameelsete hääli, tehes nägu, et vanamoodi saab edasi minna. Kahjustades sellega rängalt oma valijate ja nende laste tegelikke huve.”*

5.1.4. Aasta 2022

2022. aasta artiklid olid võrdsustunud enamus kategooriates – EL-le vastandumist esines vaid 2/15st artiklis ning roheleppe kuvand oli pea võrdselt 6/15-l juhul toetav ning 5/15-l kriitiline. Vastava aasta artiklite autorite esindatus oli 7 juhul 15-st sisepoliitika esindajad ning muud kategooriad jaotusid võrdselt 1-2 artikliga. Debatt arenes edasi pigem siseriiklikul tasandil ning võrdluses 2021. aastaga tundub, et tekkis teatav ühiskondlik vastuvõtt roheleppete ja n-õ sellega kaasnevale rohepöördele ning rohkem fookust hakkas liikuma roheleppete kohandumisele.

Raimond Kaljulaidi artiklist esile toodud tsitaat võtab üsna hästi kokku sisulised argumendid ja meediadebati osalise suunitluse 2022. aastast alates: *“Rohepöörde pooldajatel on õigus, et rohepöördega luuakse uusi võimalusi, kuid samal ajal ei saa eitada, et paljud Eesti inimesed seisavad silmitsi muutustega, mis ohustavad nende toimetulekut läbi töökohtade vähenemise, toodete ja teenuste hinnatõusu ning seeläbi ostujõu ning elatustaseme languse. Väga suure tõenäosusega suurendab rohepööre Eestis majanduslikku ja regionaalset ebavõrdsust. /.../ Ametisolev valitsus ei ole minu hinnangul «Eesmärk 55» meetmete paketi mõjusid piisavalt hinnanud. Valitsusel ei ole ambitsioonikat ja terviklikku visiooni, kuidas Eesti rohepöördest võidakas (Kaljulaid 2022)”. Sarnast mustrit – ehk et EL suunal üsna neutraalsel ja aktsepteeritaval toonil, kuid samas siseriikliku kohanemise osas teatavat muret ülesnäitav või ka tegutsemisele ja koostööle üleskutsuv, on kõige rohkem esinev artiklitüüp sel aastal, nt. Ots 2022, Kirss 2022, Helenius 2022, Sillak & Pedaja 2022)*

Alates 2022. aastast on juba kõikides artiklites mainitud rohelepe kõrval ka mõistet rohepööre ning neile refereeritakse kui koos esinevale nähtusele või arusaamale, et rohelepe on osa toimuvast rohepöördest. Siiski on 2022. aastal mõistega “rohepööre” viidatud kaheksal juhul ELi kontekstile, kolmel korral rohepöördele kui ideoloogiale ning neljal korral globaalsele mõõtmele. Need autorid, kes viitavad rohepöördele kui ideoloogiale on tegelikult juba kõik varem oma sõnavõttudega eelnevatel aastatel esinenud ning nende kõikide artiklid on läbi aastate olnud valdavalt samade kategooriate põhise esindatusega. Seega saab läbi viie aasta tuua esile teatud autorid, kes esindavad kindlaid tüpaaže ja seisukohti, kuid konkreetsemad järeldused aastate üleselt esitatakse järgmises peatükis.

5.1.5. Aasta 2023

2023. aasta artiklite põhjal on üldpilt rohelepe suunal tunduvalt positiivsem kui ehk mõnel eelneval aastal- kollektiivse identifitseerimise põhjal on vaid kaks artiklit EL-ile vastanduvad ning 4/15st artiklitest rohelepest kriitilise alatooniga. Ka debati osapoolte osas on pilt mitmekesisem kui eelnevatel aastatel, kuigi suurima esindatusega on teadlased-ekspertid (6/15st). Ka nende valdkonnad on pigem laia varieeruvusega (kliimateadlane, kommunikatsiooniekspert, elektriinsener jne) või esindatakse korruga mitut kategooriat (keskkonnafüüsik, kuid ka Roheliste erakonna esindaja või Arenguseire Keskuse ekspert & uuringute juht).

2023. aasta artiklid esindavad sama mustrit, mis algas 2022. aastal, ehk et ekstreemseid negatiivseid artikleid esineb aina vähem ja tegeletakse rohkem siseriikliku surve ja toimetulekuga rohelepe suunal. Üllatav on 2023. aasta meediadebatt võttes arvesse, et tegemist oli Riigikogu valimiste aastaga, seega oleks saanud eeldada tugevamat polariseerumist ja vastuolusid. Nähtust selgitab ka asjaolu, kuidas 2023. aasta tulemusi saab selgitada ka töö piiritletus vaid rohelepele. Ehk, et meedias oli tegelikult levimas aina rohkem artikleid, mis käsitlesid keskse teemana vaid rohepööret nähtusena, kus puudusid selgemad viited kindlatele lepetele ELi või globaalsel tasandil.

2023. aastast saab esile tuua kaks selgesti eristuvat, ELile vastanduvat ja tugevalt negatiivset tooniga artiklit (Järvan 2023 & Parts 2023), millele viitavad ka nende tekstid. *“/.../ populismiga toodud valimisvõit laseb Reformierakonnal nüüd plaanimajanduslike käskude ja keeldudega kulutada maksumaksja raha ideoloogilistele projektidele /.../ sama moodi, nagu vaatavad Tallinna roheideoloogid halvaks panuga hajaasustust, vaatavad ka Euroopa*

rohebürokraadid halvakspanuga Eestit Euroopa ääremaal toimetamas /.../ (Järvan 2023). “Partsi tekst oli ka üks tugevaima alatooniga tekstidest, mis oli 2023. sügisel töö autori jaoks üheks motiveerivaks faktoriks teema uurimisel. Töö käsitleb mitmeid levivaid argumente ja seisukohtasid, nt. käsitletakse ka “ökoliikumiste justiitsaktivismi” ning taaskord toimub võrdlus käsu- ja plaanimajandusele: “Me ei tohi lihtsalt lasta end ajupesta. Siis saamegi käsumajandusele ülemineku, vabaduste piiramise ja asjade ülima pimitiviseerimise lahenduste väljapakkumisel. /.../ Me oleme ju juba sadade lehekülgede pikkusi lubadusi Euroopa Liidule kirjutanud. (Parts 2023) “

Kuid ka nagu eelnevatel aastatel esineb ka taaskord tugevalt vastumeelsete artiklite kõrval tugevalt rohelepet pooldavaid ning roheskeptismi ja peamiseid vastuargumente käsitlevaid töid, nt. Vivian Loonela (2023): *“Rohelepe viibki ellu seda kokkulepitut, millel on olnud Eesti kõigi viimaste aastate valitsuste toetus. /.../ Seega, mitte rohepööre ei põhjusta inflatsiooni ja hinnatõusu, nagu mitmed poliitikud või ETV aastalõpusaade meile hambasse puhuvad, vaid põhjuseks on ennekõike see, et suur osa Euroopas tarbitavast energiast tuli Venemaalt ja meie enda paindlikkus energiaallikate asendamisel on madal. “* Ja ka Raul Rebase (2023) sõnavõtt, milles ta adresseerib otseselt roheskeptismi: *“Kui võtta n-ö tavainimesed, siis kohtab ka siin väga palju skepsist. /.../ Kõik sellised ütlused annavad hea põhjenduse mitte midagi teha ja loota jumala peale. /.../ Eesti on eritingimustes, kuna on meil põhjamaadega võrreldes siiani ainsa riigina partei, mis on seadnud rohepöörde vastase võitluse oma strateegiaks. /.../ Selline parteiline, mitte põlvkondlik mõtteviis on paljudele meeldiv, sest annab võimaluse mitte midagi muuta.”*

Kokkuvõtvalt saab tulemuste põhjal öelda, et püstitatud testitav seisukoht, mille kohaselt eeldati, et Eestis toimub tõrges euroopastumine leidis kinnitust. Läbi aastate on näha, et järk-järguliselt muutus Eesti meediadebatt rohelepe suunal leplikumaks ning rohkem fookust liikus plaani efektiivse elluviimise suunal. Suurim vastuolu esines 2021. aastal, mil oli meedias esindatud viie aastase perioodi sees enim kriitilisi artikleid ning esines ka suurim vastandumine Euroopa Liidule. Kuid ka kriitiliste artiklite põhjal oli näha, kuidas tihtipeale aktsepteeriti sel juhul ennast siiski osana liidust ning aina enam kriitikat esitati pigem Vabariigi Valitsuse ja siseriiklike esindajate suunal. Töö tulemustest selgub veel, et “meie vs nemad” suhtumist saab rohelepet käsitlevatest artiklitest küll eristada, kuid vastavate mõtteviiside levik on väiksemamahulisem kui töö alguses eeldati.

Tugevalt üldistades saab esile tuua meediadebati peamised kaks osapoolt ja artiklite eesmärki, ehk et esimene osapool, kes selgitab, defineerib, õigustab ning kaitseb rohelist kokkulepet. Nende artiklite puhul on peamiseks teemaraamistiku tunnuseks “selgitav-hariduslik” ja “tulevikule ja lahendustele orienteeritus” ning peamiseks kõnelejateks kas võimul olevad poliitikud, roheline kokkuleppe elluviimisega seotud osapooled, looduskaitstjad ning teatud hulk ettevõtjaid, kelle ärimudel on roheleppega edukalt kohanduv. Peamise narratiivina kerkib esile meeldetuletus, et roheleppe näol on algselt tegemist siiski majanduskasvu soodustava plaaniga ning me peaksime selles nägema rohkem võimalusi ja kohanema, mitte võitlema selle vastu ning looma endale keerulisemat keskkonda.

Teise osapoolena saab välja tuua kritiseeriva poole, kes näevad rohelepet kas liialt suurte majanduslike kahjudega ettevõtmist või osana omaette ideoloogiast. Tugev fookus viiakse ka ideele, et EL ning Eesti osakaal maailma mastaabis on niivõrd väike, et vastav strateegia on pelgalt globaalselt enesehävituslik. Peamised osapooled kõnelejad on kas roheleppest tugevalt kahju saavad ettevõtjad, opositsiooni erakondade esindajad, üsna suurel määral on esindatud ka ajakirjanikud ning mõned konkreetsed teadlased, kelle eesmärgid debatis kõnelejatena jäävad ehk veidi rohkem selgusetumaks. Nagu töös juba ka esile toodud, on peamiseks teemakäsitluseks läbi aastate saanud sotsiaal-majandusliku mõju rõhutamine, ehk et rõhutatakse roheleppe varjatud ja teadmata kõrvalmõjusid, mis saavad kõige tugevamalt osaks just üksikisikutele või teatavatele piirkondadele riigisisiselt või Euroopa üleselt.

Diskursiivse vahetuse kategooria puhul ei saa olulisi järeldusi töö valimi põhjal teha, kuna aastate lõikes tulemuste esinevus ning ka sisulisem pool ei muutunud oluliselt ning seega ei pakkunud ka sügavamalt võimalust analüüsiks. Kokku esines viiteid küll 12-s artiklis ning peamiselt Saksamaale, kui ka Euroopa suurimale majandusele, kuid kuna viiteid kasutati nii positiivse kui negatiivse kuvandi esitlemiseks üsna võrdselt, siis ei pakkunud need võimalust konkreetsemaks järelduseks.

5.2. Uurimistulemuste seos teoreetiliste lähtepunktidega

Töö alguses defineeriti euroopastumine eelkõige kui protsess, mille käigus EL-i erinevad otsused, protsessid kui ka identiteediküsimused ning “kognitiivsed aspektid” kanduvad üle liikmesriikide siseriiklikusse struktuuri (Radaelli 2003, Vink & Graziano 2007, Graziano & Vink 2011). Lisaks rõhutati, et euroopastumise puhul on oluline jälgida, kuidas riik vastava

kohanemissurvega toime tuleb, ehk et praktilisel viisil saab veel kasutada “*goodness of fit*” hüpoteesi (Vink & Graziano 2007: 10-11 ja Graziano & Vink 2011: 39). Sellest lähtuvalt hinnatakse järgnevalt uurimistulemuste seost teoreetiliste lähtekohtadega.

Eesti puhul on näha, kuidas roheline kokkulepe on aastate lõikes saavutanud selge integreerituse riigisisesse arutellu ning sellest on saanud ka Eesti kliimapoliitika üks peamistest suunanäitajatest. Hindamaks, milline on olnud kohanemissurve riigisiselt tuleks võtta arvesse Eesti kliimapoliitikat enne rohelepet, mille puhul polnud varem riigipoolset selgesõnalist seisukohta rahvusvahelisel tasandil loodud (Wilson 2020) ning seda juhtisid eelkõige erinevad globaalsed (Pariisi kokkulepe) ning varasemad EL-i poolt sõlmitud kokkulepped. Tänapäevaks on suudetud roheleppega küll leppida ning tegeletakse siiani aktiivselt selle erinevate mehhanismide rakendamisega siseriiklikus kontekstis, kuid samas on näha ka eri iseseisvate kliimapoliitika alaste meetmete ellukutsumist, millest 2024. aasta alguse seisuga kindlasti nt. aktuaalseim kliimaseaduse loomine.

Lähtudes Radaelli (2003: 6, 10) välja pakutud euroopastumise ulatuse mõõtmise lähenemisest, saab esile tuua, et käesolevas töös on vaatluse all eelkõige avalik poliitika (*public policy*) ning selle kaudu ka kollektiivne identifitseerimine. Muutuse jälgitavuse skaala järgselt saab Eesti olukorra “neeldumise” ja “transformatsiooni” vahepeale paigutada. Uurimistulemuste põhiselt saab tuua välja, kuidas läbi aastate on Eesti roheleppest saanud siiski tugev suunitleja riiklike kliimadokumentide puhul ning ka osa ühiskondlikust diskursusest.

Kollektiivse identifitseerimise puhul rõhutati eelnevates osades, kuidas kultuurilise integratsiooni puhul on levinud enamik EL-i liikmesriikides mõtteviis, mille kohaselt esmatähtis on riik, kuid selle järel ka Euroopa (Maier & Risse 2003: 3). Sama mõtteviisi sai esile tuua ka uurimistulemustest, mille järgselt oli näha, kuidas selgelt oli roheleppe puhul artiklite autorite puhul põhifookuseks eestlaste toimetulek ning millist mõju saab see avaldada eestlastele, mitte niivõrd eurooplaste huvide eest seismine. Teoreetilises osas toodi ka esile, kuidas tihti inimeste idee “meist endist” on defineeritud läbi vastandumise kellelegi “teisele” (Fligstein, Polyakova & Sandholtz 2011: 108). Töös ei esinenud küll “meie vs nemad” suhtumist nii laialdasel kujul, kui eeldatud, kuid siiski sai kahte seisukohta artiklite põhjal eraldada. Suurem osa meediadebatist koges ennast läbi aastate siiski osana Euroopa Liidust ning nägi kas Eestit selgelt osana EL-st või oldi aktsepteeriv liidu terviklikkuse osas.

Teatavad artiklid, kus siiski EL-le vastandumist selgelt esines oli peamiseks vastandumise argumendiks teatav hirm, et keegi võidab või teenib mil moel kasumit selle kaudu, kui “meie” ehk eestlased kogeme roheleppe negatiivseid mõjusid rahvusena.

5.3. Tulemused uurimisiirangute kontekstis

Nagu metodoloogia kriitika peatükis juba mainitud sai on käesoleval bakalaureusetööl mitmeid piiranguid, eelkõige on üldiste järelduste tegemisel piiravaks faktoriks töö fookuse viimine vaid arvamusartiklitele. Sellest olenemata annab töö meile teatava indikatsiooni, kuidas on arenenud roheleppet käsitlev meediadiskursus, milline on tajutav euroopastumise muster ning mis selgitused olukorrale saab esitada. Töö teema on endiselt aktuaalne ning sellele keskenduvaid uurimistöid Eesti kontekstis pigem vähe, seega on tuleviku perspektiivis võimalik mitmeid arendamise-ja laiendamise võimalusi.

Käesolevale tööle lisas teatava piirangu bakalaureusetöö maht, kuid sarnane töö oleks võimalik läbi viia kogu rohelist kokkulepet käsitleva meediasisuga, mille põhjal oleks võimalik teha juba tunduvalt paikapidavamaid järeldusi. Lisaks on kogu meediasisu analüüsides võimalik võrrelda ka erinevate meediaportaalide roheleppe kajastatavust, esindatust ja meelestatust. Töö andis ka teatava indikatsiooni tulevikus rohepöörde mõistekäsitluse edasisele uurimisele, kuna tööst tuli ka selgelt esile, kuidas mõiste kasutamine on aastate jooksul muutunud aina populaarsemaks ja selle avalikult mõistetav sisu selle juures muutumas. Sellele viitas ka suur otsingutulemuste number “rohepöördele” võrreldes teiste märksõnadega, mis esinesid mitmeid kordi väiksemates mahtudes.

Kogu bakalaureusetöö osas tuleks veel mainida, et töös vaatluse all olev periood (11. detsember 2019- 26. detsember 2023) vältel oli Eestis võimul neli erinevat valitsuskoosseisu (Vabariigi Valitsus 2023). See toob kogu roheleppe temaga suure tõenäosusega kaasa tugeva politiseerimise, kuna pakkus ka võimaluse kasutada roheleppet poliitilise vastuseisu rõhutava vahendina. Töös on käsitletud osaliselt perioodi sisse jäänud KOV ning Riigikogu valimiste potentsiaalset mõju teemakäsitlusele ning ka mõnda valitsuse vahetust, kuid üleüldiselt pole käesoleva töö eesmärk eraldiseisvana olnud analüüsida sisepoliitika kulgu roheline kokkuleppe näitel.

KOKKUVÕTE

2024. aasta seisuga on möödumas viis aastat Euroopa Liidu roheline kokkuleppe väljakuulutamise ning käesoleva aastaga alustavad oma tööga ka teine Euroopa Parlamendi ning Komisjoni koosseis, kes viivad ellu rohelepet. Läbi pingelise viie aasta, mille sekka on muu hulgas kuulunud ka koroonapandeemia ning laiamahuline Venemaa-Ukraina sõjakonflikt, on aga liikmesriikide seas olnud näha teatavat kliimapoliitika osatähtsuse jahenemist. Sellest lähtuvalt oligi käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks uurida, kuidas esineb euroopastumise muster roheline kokkuleppe meediakajastuses ajaperioodil 2019–2023. Keskseks uurimisküsimuseks oli seatud, milline on euroopastumise tajutav muster Euroopa Liidu rohelist kokkulepet käsitlevas meediadebatis arvamuskajastuste põhjal. Samuti uuriti, kuidas on roheline kokkuleppe kuvand ja temaraamistik viie aasta jooksul muutunud.

Töö analüüsiks kasutati kvalitatiivset sisuanalüüsi, mis viidi läbi kolme meediamaja (ERR, Postimees, Delfi Meedia) poolt avaldatud 62 arvamuskajastuse põhiseiselt. Euroopastumise uurimiseks kasutati osaliselt Brüggemann et al. 2006 loodud tüpoloogiat ning ülejäänud töö kategooriad loodi artiklite sisu põhiseiselt. Esitatud teoreetilise raamistiku ning ühiskondlike arvamuste järgseiselt püstitati töös eeldus, mille kohaselt toimub Eestis tõrges euroopastumine ning et artiklite põhjal levib selgelt ühiskonnas “meie vs nemad” arusaam. Töö kinnitas, et “meie vs nemad” suhtumine küll esineb, kuid oluliselt tagasihoidlikumal kujul, kui töö autor algselt eeldas. Teisalt leidis kinnitust, et rohelepet käsitleva meediadiskursuse euroopastumise mustrit võib iseloomustada küll kui tõrksat euroopastumist.

Peamise uurimisküsimuse vastus oli osaliselt esitatud juba eelnevas lõigus, ehk et viie aastase perioodi analüüsi põhjal saab kirjeldada Eestis toimuvat euroopastumist vastakana. Meediasisu põhiseiselt saab küll tuua esile, kuidas aastate möödumisel on näha rohelepe suunal leebumise märke, ollakse oluliselt vastuvõtlikumad ja aina enam fookust läheb siseriiklikule rohelepega kohanemisele mitte EL-i kaudu sellele vastandumisele. Enim kriitilise sisuga artikleid ilmus 2021. aastal, mil esines ka enim Euroopa Liidule vastandumist ning 2022. aastast saab selgemalt näha olukorraga aktsepteeritavust ja debati muutumist siseriikliku poliitika ja tegevuse põhiseiselt.

Käesolev töö pakkus ülevaate mõistmaks, milline on olnud Euroopa rohelise kokkuleppe meediakajastus viie aasta jooksul arvamuskajastuste põhiseisundil ning pakkus ka selgitusi peamistele trendidele ja mustritele, mis 2019-2023 ajavahemikus esile kerkisid. Töö väärtus seisneb eelkõige teema esmasel uurimisel meediadebati kaudu, ehk et varasemalt pole Eestis roheleppe käsitlemist või ka selle euroopastumist uuritud meediasisu kaudu. Seega pakub antud töö ka hea sissevaate uurimaks edasi Eesti toimetulekut ja reaktsioone rohelise kokkuleppe suunal laialdasemalt, nt. tehes seda kas kogu meediasisu põhiseisundil või sisepoliitika kaudu.

KASUTATUD ALLIKAD

1. Becuwe, Nicolas & Baneth, Olivia. 2021. "Special Eurobarometer 508 on Values and Identities of EU citizens." *Publications office of the European Union*. Office of the European Union.
2. Brüggemann, Michael; Sifft, Stefanie; Kleinen von Königslöw, Katharina; Peters, Bernhard & Wimmel, Andreas. 2006. "Segmented Europeanization: the transnationalization of public spheres in Europe; trends and patterns." *TranState Working Papers* (37).
3. Charveriat, Céline. 2023. "The Green Deal: Origins and Evolution". *Geopolitique*. <https://geopolitique.eu/en/articles/the-green-deal-origins-and-evolution/>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
4. Eesti Rahvusringhääling. 2023 (a). "Sunak plaanib seada realistlikumaid kliimaeesmärke" <https://www.err.ee/1609105574/sunak-plaanib-seada-realistlikumaid-kliimaeesmarke>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
5. Eesti Rahvusringhääling. 2023 (b). "Kulukas rohepoliitika kaotab läänes hoogu" <https://www.err.ee/1609111214/kulukas-rohepoliitika-kaotab-laanes-hoogu>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
6. Eesti Rahvusringhääling. 2023 (c). "Saksamaa loobub plaanist kehtestada kliima suhtes nõudlikumad ehitusnormid" <https://www.err.ee/1609112162/saksamaa-loobub-plaanist-kehtestada-kliima-suhtes-noudlikumad-ehitusnormid>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
7. Euroopa Komisjon. 2019. "Euroopa rohelistes kokkuleppes määratakse kindlaks, kuidas muuta Euroopa 2050. aastaks esimeseks kliimanetraalseks maailmajaoks, parandades inimeste tervist ja elukvaliteeti ning hoolitsedes looduse eest, jätmata kedagi kõrvale." https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/et/ip_19_6691. Viimati külastatud 19. mai 2024.
8. Euroopa Komisjon. 2023. "Eri-Eurobaromeeter 538: Kliimamuutused" <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2954>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
9. Euroopa Ülemkogu. 2024. "Euroopa roheline kokkulepe" <https://www.consilium.europa.eu/et/policies/green-deal/>. Viimati külastatud 19. mai 2024.

10. Euroopa Ülemkogu. “Energiahinna tõus alates 2021. aastast” <https://www.consilium.europa.eu/et/infographics/energy-prices-2021/>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
11. Eylandt, Otti. 2018. “Euroopastumine ja Euroopa Liidu identiteet Eesti ajakirjanduses 2003-2017” *Magistritöö*. Johan Skytte poliitikauuringute instituut. Tartu Ülikool.
12. Featherstone, Kevin. 2003. “Introduction: In the Name of 'Europe'”. *The Politics of Europeanization*.
13. Fligstein, Neil; Polyakova, Alina & Sandholtz, Wayne. 2011. "European integration, nationalism and European identity." *UC Berkeley: Institute for Research on Labor and Employment*.
14. Friedman, Thomas. 2007. “A Warning From the Garden” *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2007/01/19/opinion/19friedman.html>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
15. Friedman, Thomas. 2019. “The Green New Deal Rises Again” *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2019/01/08/opinion/green-new-deal.html>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
16. Graziano, Paolo Roberto & Vink, Maarten P. 2013. "Europeanization: Concept, theory, and methods." *The member states of the European Union*. Cary NC; Oxford: Published by Oxford University Press for the Business History Conference: 31-54.
17. Hellerma, Juhan. 2021. “Eesti kliimapoliitikat iseloomustab pragmatism ja tõrges euroopastumine” *ERR*. 17. veebruar 2021. <https://novaator.err.ee/1608112369/eesti-kliimapoliitikat-iseloomustab-pragmatism-ja-torges-euroopastumine>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
18. Kalmus, Veronika; Masso, Anu & Linno, Merle. 2015. “Kvalitatiivne sisuanalüüs” *Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas*. <https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys/>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
19. Kirs, Kevin. 2022. “Euroopastumise kuvand Eestis kooseluseadusest tulenenud väärtuskonflikti näitel kolmes suuremas meediaväljaandes avaldatud arvamused põhjal” *Magistritöö*. Johan Skytte poliitikauuringute instituut. Tartu Ülikool.
20. Kliimaministeerium. 2023. “Kliimapoliitika põhialused aastani 2050” <https://kliimaministeerium.ee/kliimapoliitika-pohialused-aastani-2050>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
21. Kliimaministeerium. 2024. “Rohereform” <https://kliimaministeerium.ee/rohereform>. Viimati külastatud 19. mai 2024.

22. Ladrech, Robert. 1994. "Europeanization of Domestic Politics and Institutions: The Case of France". *JCMS: Journal of Common Market Studies* (32:1): 69-88.
23. Lesiewicz, Elżbieta. 2017. "Identity and collective memory in the process of Europeanization". *Środkowoeuropejskie Studia Polityczne* (4):157-173.
24. Maier, Matthias L. & Risse, Thomas. 2003. "Europeanization, collective identities and public discourses." IDNET Thematic Network Final Report, *Fiesole: RSC Istituto Universitario Europeo*.
25. Peters, Bernhard. 2005. "Public Discourse, Identity, and the Problem of Democratic Legitimacy". *Making the European Polity. Reflexive Integration in the EU*. E.O. Eriksen (ed). London: Routledge: 84-123.
26. Radaelli, Claudio M. 2003. "The Europeanization of Public Policy." *The Politics of Europeanization: 27-56*.
27. Raud, Rein. 2013. "Mis on kultuur? Sissejuhatus kultuuriteooriatesse." *Tallinna Ülikooli Kirjastus, Eesti Keele Sihtasutus*. Tallinn.
28. Riigikantselei. 2023. "Rohereformi tegevusplaan 2023–2025" [https://dhs.riigikantselei.ee/avalikteave.nsf/documents/NT003D4AF2/\\$file/2023%2008%2002%20Rohereformi%20tegevusplaan.pdf](https://dhs.riigikantselei.ee/avalikteave.nsf/documents/NT003D4AF2/$file/2023%2008%2002%20Rohereformi%20tegevusplaan.pdf). Viimati külastatud 19. mai 2024.
29. Vabariigi Valitsus. 2023. "Varasemad valitsused" <https://valitsus.ee/peaminister-ministrid/varasemad-valitsused>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
30. Vink, Maarten P., & Graziano, Paolo Roberto. 2007. "Challenges of a new research agenda." *Europeanization: New research agendas*. London: Palgrave Macmillan UK: 3-20.

LISAD

Lisa 1. Kodeerimisjuhend.

Autori taust

1. Euroopa Liiduga seotud ametnik/poliitik (s-h Europarlamendi liikmed),
2. sisepoliitika kõneleja (s-h Riigikogu liikmed ja ministrid)
3. teadlane/ekspert
4. ettevõtja
5. ajakirjanik
6. vabähenduste ja muude liitude esindaja (s-h kolmas sektor ja erialaliidud).

Kollektiivne identifitseerimine (Brüggemann et al. 2006 & Fligstein, Polyakova & Sandholtz 2011)

1. meie, viited meile kui eurooplastele
2. meie, aktsepteeritakse EL kui ühtse tervikuna
3. neutraalne, ei selgu artiklist
4. nemad, viited EL-ile/Brüsselile eraldiseisva üksusena meist
5. nemad, tajutakse ohtu/näidatakse üles vastumeelsust EL kui üksuse ees

Diskursiivne vahetus (Brüggemann et al. 2006)

1. jah, töös esineb viiteid teistele EL liikmesriikidele ja nende esindajatele
2. ei, tööst ei eristu diskursiivse vahetuse viiteid

Kuvand roheleppest

1. tugevalt vastu
2. mõõdukalt vastu
3. neutraalne
4. mõõdukalt poolt
5. tugevalt poolt

Sisuline teemaraamistik

1. adresseeritakse roheskepsimi teemat
2. praegune panus vähene, peame tegema rohkem
3. hariduslik-selgituslik

4. tulevikule ja lahendustele orienteeritud (sotsiaal-majanduslik fookus)
5. rõhutatakse kaasnevat sotsiaal-majanduslikku mõju
6. kriitiline rohelepe sisulise poole üle
7. kriitiline Euroopa Liidu suhtes
8. kriitiline valitsuse-poliitikute (sisepoliitika) suhtes
9. kriitiline kogu kliimamuutustega tegelemise suhtes
10. käsitleb rohepesu
11. kutsutakse üles kiiremini tegelema

Rohepöörde mõistekäsitlus

1. rohepööre EL-i kontekstis
2. rohepööre globaalses kontekstis
3. rohepööre kui ideoloogia

Lisa 2. Analüüsis kasutatud artiklite loetelu kuupäevalises järjestuses meediaportalide kaupa.

ERR:

1. Kokk, Marten. 2020. "Euroopa kliimapoliitika ja Eesti võimalus". *ERR*. 16. jaanuar. <https://www.err.ee/1024969/marten-kokk-euroopa-kliimapoliitika-ja-eesti-voimalus>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
2. Piilmann, Priit & Asmann, Ahti. 2020. "VKG juhid Ratasele: kui rohelepe teeb kahju ölitööstusele, peab riik selle kompenseerima" *ERR*. 11. veebruar. <https://www.err.ee/1033875/vkg-juhid-ratasele-kui-rohelepe-teeb-kahju-olitoostusele-peab-riik-selle-kompenseerima>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
3. Kokk, Marten. 2020. "Pandeemia ja rohelepe" *ERR*. 4. mai. <https://www.err.ee/1085318/marten-kokk-pandeemia-ja-rohelepe>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
4. Tael, Kaja. 2020. "Kust tuleb Euroopa Liidu rohelepe ja milles me kokku lepime" *ERR*. 22. juuni. <https://www.err.ee/1104959/kaja-tael-kust-tuleb-euroopa-liidu-rohelepe-ja-milles-me-kokku-lepime>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
5. Murula, Hardi. 2020. "Rohelepe on võimalus põlevkivitööstuse uuendamiseks" *ERR*. 13. august.

- <https://www.err.ee/1123284/hardi-murula-rohelepe-on-voimalus-polevkivitoostuse-uuendamiseks>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
6. Anton, Kertu Birgit. 2020. "EL-i kliimaeesmärgid pole piisavad, et olla turvalised" *ERR*. 17. detsember. <https://www.err.ee/1210366/kertu-birgit-anton-el-i-kliimaeesmargid-pole-piisavad-et-olla-turvalised>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
7. Kallas, Siim. 2021. "Euroopa Liit soovib ellu viia tõelist digi-ja rohepööret" *ERR*. 16. märts. <https://www.err.ee/1608143854/siim-kallas-euroopa-liit-soovib-ellu-viia-toelist-digi-ja-rohepooret>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
8. Gamzejev, Erik. 2021. "Erik Gamzejev: rohepöörde äkilised spurdid võtavad hingetuks" *ERR*. 17. märts. <https://www.err.ee/1608144973/erik-gamzejev-rohepoorde-akilised-spurdid-votavad-hingetuks>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
9. Tõnspoe, Lauri. 2021. "Süsinikumõök kui poliitiline relv" *ERR*. 2. august. <https://www.err.ee/1608295302/lauri-tonspoe-susinumook-kui-poliitiline-relv>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
10. Asmann, Ahti. 2021. "Eesti inimesed ja ettevõtjad vajavad rohepöördes selgust" *ERR*. 9. september. <https://www.err.ee/1608332930/ahti-asmann-estli-inimesed-ja-ettevotjad-vajavad-rohepoordes-selgust>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
11. Aaviksoo, Jaak. 2021. "Kliimapoliitika ja rahvuslikud huvid" *ERR*. 15. september. <https://www.err.ee/1608338837/jaak-aaviksoo-kliimapoliitika-ja-rahvuslikud-huvid>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
12. Seeder, Helir-Valdor. 2021. "Õhinapõhise rohepöörde löks" *ERR*. 22. september. <https://www.err.ee/1608346889/helir-valdor-seeder-ohinapohise-rohepoorde-loks>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
13. Kiisler, Indrek. 2021. "Indrek Kiisler: EL-i rohepööre ei realiseeru väljapakutud kujul kunagi" *ERR*. 25. september. <https://www.err.ee/1608349754/indrek-kiisler-el-i-rohepoore-ei-realiseeru-valjapakutud-kujul-kunagi>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
14. Rosin, Argo. 2021. "Argo Rosin: rohepööre, ülikool ja mängurlus" *ERR*. 20. oktoober. <https://www.err.ee/1608374558/argo-rosin-rohepoore-ulikool-ja-mangurlus>. Viimati külastatud 19. mai 2024.

15. Tammiste, Lauri. 2021. “Mis see rohepööre oma olemuselt on?” *ERR*. 13. detsember. <https://www.err.ee/1608433751/lauri-tammiste-mis-see-rohepoore-oma-olemuselt-on>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
16. Kallas, Siim. 2022. “EL-i kliimaeesmärgid on idealistlikud” *ERR*. 28. jaanuar. <https://www.err.ee/1608481310/siim-kallas-el-i-kliimaeesmargid-on-idealistlikud>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
17. Danilov, Tea. 2022. “Eesti rohepöörde valged elevandid” *ERR*. 25. mai. <https://www.err.ee/1608607915/tea-danilov-eesti-rohepoorde-valged-elevandid>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
18. Savisaar, Erki. 2022. “Kriisiolukord nõuab rohepöörde kiirendamist” *ERR*. 3. juuni. <https://www.err.ee/1608618424/erki-savisaar-kriisiolukord-nouab-rohepoorde-kiirendamist>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
19. Raid, Lauri. 2022. “Rohepöördes saab olla vedur või järelveetav” *ERR*. 6. juuni. <https://www.err.ee/1608620569/lauri-raid-rohepoordes-saab-olla-vedur-voi-jarelveetav>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
20. Meybaum, Hallar. 2022. “Eesti huvide kaitse rohepöörde protsessis vajab otsustavust” *ERR*. 8. juuli. <https://www.err.ee/1608652393/hallar-meybaum-eesti-huvide-kaitse-rohepoorde-protsessis-vajab-otsustavust>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
21. Mander, Ülo. 2022. “Kas meil jätkub enam rohepöördeks aega?” *ERR*. 4. september. <https://www.err.ee/1608703507/ulo-mander-kas-meil-jatkub-enam-rohepoordeks-aeg>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
22. Loonela, Vivian. 2023. “Rohepöördest faktidega” *ERR*. 24. jaanuar. <https://www.err.ee/1608861173/vivian-loonela-rohepoorderdest-faktidega>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
23. Gamzejev, Erik. 2023(a). “Kuidas rohepööre ära lörtsida” *ERR*. 19. aprill. <https://www.err.ee/1608952510/erik-gamzejev-kuidas-rohepoore-ara-lortsida>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
24. Rebane, Raul. 2023. “Rohepöördest elupöördeks” *ERR*. 5. juuni. <https://www.err.ee/1608998443/raul-rebane-rohepoorderdest-elupoorderks>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
25. Realo, Kai. 2023. “Rohepööre on Eestile nii paratamatus kui ka võimalus” *ERR*. 14. juuni.

- <https://www.err.ee/1609007024/kai-realo-rohepoore-on-eestile-nii-paratamatus-kui-ka-voimalus>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
26. Parts, Juhan. 2023. “Rohepöore tähendaks õigusriigi allavett laskmist” *ERR*. 1. oktoober.
<https://www.err.ee/1609118267/juhan-parts-rohepoore-tahendaks-oigusriigi-allavett-laskmist>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
27. Anger-Kraav, Annela. 2023. “Kliimakriis kas ideoloogia või teadus” 2. oktoober.
<https://www.err.ee/1609119122/annela-anger-kraavi-kliimakriis-kas-ideoloogia-voi-teadus>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
28. Gamzejev, Erik. 2023(b). “Üle võlli minev roheaktivism toob bumerangiefekti” *ERR*. 18. oktoober.
<https://www.err.ee/1609136702/erik-gamzejev-ule-volli-minev-roheaktivism-toob-bumerangiefekti>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
29. Hamburg, Arvi. 2023. “Kas rohepöörde maailmarekord Eesti moodi on võimalik?” *ERR*. 5. detsember.
<https://www.err.ee/1609185430/arvi-hamburg-kas-rohepoorde-maailmarekord-eesti-moodi-on-voimalik>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
30. Varblane, Uku & Masso, Märt. 2023. “Rohepöörde pöörasus või pöörane võimalus” *ERR*. 26. detsember.
<https://www.err.ee/1609203031/uku-varblane-ja-mart-masso-rohepoorde-poorasus-voi-poorane-voimalus>. Viimati külastatud 19. mai 2024.

POSTIMEES

1. Madiberk, Taavi. 2020. “Taavi Madiberk: Eesti suurim ärivõimalus pärast internetirevolutsiooni” *Postimees*. 22. jaanuar 2020.
<https://www.postimees.ee/6878251/taavi-madiberk-eesti-suurim-arivoimalus-parast-internetirevolutsiooni>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
2. Aru, Erik. 2020. “Erik Aru: rohepöördega kaasneb üks väga selge oht” *Postimees*. 23. jaanuar 2020.
<https://www.postimees.ee/6880154/erik-arurohepoordega-kaasneb-uks-vaaga-selge-ohut>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
3. Asmann, Ahti. 2020(a). “Ahti Asmann: rohelepet ei tohiks seadusesse raiuda”. *Postimees* 20. juuni 2020.

- <https://arvamus.postimees.ee/6999809/ahti-asmann-rohelepet-ei-tohiks-seadusesse-rai-uda>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
4. Terik, Tiit. 2020. "Tiit Terik: kogu Eesti võidab Euroopa rohelisest kokkuleppest" *Maaleht*. 22. oktoober 2020. <https://maaleht.delfi.ee/artikkel/91402373/tiit-terik-kogu-eesti-voidab-euroopa-rohelis-est-kokkuleppest>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
 5. Madison, Jaak. 2020. "Jaak Madison: rohepöörde kallis hind" *Postimees*. 24. oktoober 2020. <https://www.postimees.ee/7093129/jaak-madison-rohepoorde-kallis-hind>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
 6. Asmann, Ahti. 2020(b). "Ahti Asmann: kiirustatud rohepööre on ohtlik" *Postimees*. 24. november 2020. <https://www.postimees.ee/7117699/ahti-asmann-kiirustatud-rohepoore-on-ohtlik>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
 7. Loonela, Vivian. 2020. "Vivian Loonela: rohepöörde võti ja vahendid" *Postimees*. 16. detsember 2020. <https://www.postimees.ee/7134069/vivian-loonela-rohepoorde-voti-ja-vahendid>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
 8. Kallas, Kaja. 2021. "Kaja Kallas: rohelepe pole Ida-Virumaa jaoks oht, vaid võimalus" *Põhjarannik*. 13. veebruar 2021. <https://pohjarannik.postimees.ee/7178249/kaja-kallas-rohelepe-pole-ida-virumaa-jaoks-oht-vaid-voimalus>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
 9. Epler, Rain. 2021. "Rain Epler: rohepöörde egiidi all vaesusesse?" *Postimees*. 17. märts 2021. <https://www.postimees.ee/7202798/rain-epler-rohepoorde-egiidi-all-vaesusesse>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
 10. Pikner, Tarmo. 2021. "Tarmo Pikner: tagasi pimedasse keskaega" *Postimees*. 13. aprill 2021. <https://arvamus.postimees.ee/7223245/tarmo-pikner-tagasi-pimedasse-keskaega>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
 11. Vahtre, Lauri. 2021. "Lauri Vahtre: rohepööre või roheline enesetapp?" *Postimees*. 20. juuli 2021. <https://arvamus.postimees.ee/7297188/lauri-vahtre-rohepoore-voi-roheline-enesetapp>. Viimati külastatud 19. mai 2024.

12. Maastik, Mart. 2021. “Mart Maastik: rohepööre teeb väikesele majandusele haiget” *Postimees*. 30. juuli 2021. <https://www.postimees.ee/7304881/mart-maastik-rohepoore-teeb-vaikesele-majandus-ele-haiget>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
13. Lotman, Aleksei. 2021. “Aleksei Lotman: radikaalse rohepöörde vältimatust vajalikkusest” *Postimees*. 16. august 2021. <https://arvamus.postimees.ee/7316063/aleksei-lotman-radikaalse-rohepoorde-valtimat-ust-vajalikkusest>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
14. Rosin, Argo & Drovtar, Imre. 2021. “Argo Rosin, Imre Drovtar: Rohepööre transpordis on utoopiline” *Postimees*. 28. august 2021. <https://arvamus.postimees.ee/7324750/ak-argo-rosin-imre-drovtar-rohepoore-transpor-dis-on-utoopiline>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
15. Helenius, Joakim. 2022. “Joakim Helenius: rohepööre annab Eestile võimaluse jõuda järele enamiku Lääne-Euroopa riikide elatustasemele” *Postimees*. 28. jaanuar 2022. <https://arvamus.postimees.ee/7440512/joakim-helenius-rohepoore-annab-eestile-voim-aluse-jouda-jarele-enamiku-laane-euroopa-riikide-elatustasemele>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
16. Kaljulaid, Raimond. 2022. “Raimond Kaljulaid: mis on rohepöörde hind?” *Postimees*. 4. märts 2022. <https://arvamus.postimees.ee/7468192/raimond-kaljulaid-mis-on-rohepoorde-hind>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
17. Aaviksoo, Jaak. 2022. “JAAK AAVIKSOO } Me võiksime lähtuda roheleppe täitmisel tervest mõistusest” *Postimees*. 22. mai 2022. <https://arvamus.postimees.ee/7527736/jaak-aaviksoo-me-voiksimel-lahtuda-roheleppe-taitmisel-tervest-moistusest>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
18. Madison, Jaak. 2022. “JAAK MADISON } Loodetavasti jõuab ka peaministriparteile kohale, et rohepööre on läbi kukkunud” *Postimees*. 24. juuni 2022. <https://arvamus.postimees.ee/7550299/jaak-madison-loodetavasti-jouab-ka-peaministriparteile-kohale-et-rohepoore-on-labi-kukkunud>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
19. Pikner, Tarmo. 2022. “TARMO PIKNER } Rohepööre osutus punapöördeks” *Postimees*. 2. august 2022. <https://arvamus.postimees.ee/7575725/tarmo-pikner-rohepoore-osutus-punapoordeks>. Viimati külastatud 19. mai 2024.

20. Ots, Loone. 2022. “LOONE OTS } Eestis on rohepööre kangesti krati moodi” *Postimees*. 9. august 2022. <https://arvamus.postimees.ee/7580175/loone-ots-eestis-on-rohepoore-kangesti-krati-moodi>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
21. Kirss, Remo. 2022. “REMO KIRSS } Eesti riskib rohepöörde rongist maha jäämisega” *Postimees*. 17. oktoober 2022. <https://arvamus.postimees.ee/7628362/remo-kirss-eesti-riskib-rohepoorde-rongist-maha-jaamisega>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
22. Sillak, Silver & Pedaja, Maris. 2022. “SILVER SILLAK, MARIS PEDAJA } Rohepöördest peab saama maine- ja moeküsimus.” *Postimees*. 15. detsember 2022. <https://arvamus.postimees.ee/7670772/silver-sillak-maris-pedaja-rohepoordest-peab-saama-maine-ja-moekusimus>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
23. Põllumäe, Priit. 2023. “Priit Põllumäe: parempoolne rohepööre on Eesti võimalus” *Sakala*. 1. märts 2023. <https://sakala.postimees.ee/7722547/priit-pollumae-parempoolne-rohepoore-on-eesti-voimalus>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
24. Kaasik, Marko. 2023. “MARKO KAASIK } Rohepesu sildi all käib võitlus muutuste vastu” *Postimees*. 15. oktoober 2023. <https://arvamus.postimees.ee/7876296/marko-kaasik-rohepesu-sildi-all-kaib-voitlus-muutuste-vastu>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
25. Järvan, Kristjan. 2023. “KRISTJAN JÄRVAN } Rohelise plaanimajanduse käsud ja keelud” *Postimees*. 26. oktoober 2023. <https://arvamus.postimees.ee/7884469/kristjan-jarvan-rohelise-plaanimajanduse-kasud-ja-keelud>. Viimati külastatud 19. mai 2024.

DELFI MEEDIA

1. Kokk, Marten. 2019. “Eesti EL-i esinduse asejuht värskest esitletud rohelisest leppest: seda võib vaadelda ka kui majanduskasvu strateegiat.” *Ärileht*. 11. detsember 2019. <https://arileht.delfi.ee/artikkel/88350773/eesti-el-i-esinduse-asejuht-varskelt-esitletud-rohelisest-leppest-seda-voib-vaadelda-ka-kui-majanduskasvu-strateegiat>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
2. Aller, Aavo. 2020. “Aller: Euroopa roheleppe rakendamine nõuab liikmesriigikeskset lähenemist.” *Maaleht*. 8. juuni 2020.

- <https://maaleht.delfi.ee/artikkel/90108943/aller-euroopa-roheleppe-rakendamine-noua-b-liikmesriigikeskset-lahenemist>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
3. Moora, Erik. 2021. “Eesti poliitikud peavad Euroopa roheleppe läbirääkimistes olema enneolematult julged”. *Eesti Ekspress*. 21. juuli 2021. <https://ekspress.delfi.ee/artikkel/94059149/eesti-poliitikud-peavad-euroopa-roheleppe-labiraakimistes-olema-enneolematult-julged>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
 4. Sammler, Lii. 2022. “Maaeluminister Urmas Kruise: roheleppes tuleks näha võimalust, mitte tonti”. *Maaleht*. 17. veebruar 2022. <https://maaleht.delfi.ee/artikkel/95857957/maaeluminister-urmas-kruise-roheleppes-tuleks-naha-voimalust-mitte-tonti>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
 5. Laast, Johanna. 2022. “Eesti rohepöörde juht: inimestele tundub see kallis ja ebamugav, aga rohepööre on meie ainus võimalus” *Roheportaal*. 10. mai 2022. <https://roheportaal.delfi.ee/artikkel/96606823/eesti-rohepoorde-juht-inimestele-tundub-see-kallis-ja-ebamugav-aga-rohepoore-on-meie-ainus-voimalus>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
 6. Erik, Ants. 2023. “Ants Erik: peame rohepöörde juurest tagasi pöörduma rohekokkuleppe juurde”. *Maaleht*. 14. mai 2023. <https://maaleht.delfi.ee/artikkel/120186658/ants-erik-peame-rohepoorde-juurest-tagasi-poorduma-rohekokkuleppe-juurde>. Viimati külastatud 19. mai 2024.
 7. Terras, Riho & Dorfmann, Herbert. 2023. “Eurosaadikud Herbert Dorfmann ja Riho Terras: Euroopa rohelepe peab arvestama põllumeestega” *Maaleht*. 8. juuni 2023. <https://maaleht.delfi.ee/artikkel/120198390/eurosaadikud-herbert-dorfmann-ja-riho-terras-euroopa-rohelepe-peab-arvestama-pollumeestega>. Viimati külastatud 19. mai 2024.

LIHTLITSENTS

Mina, Annabel Pops, (isikukood: 60207120895) annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose “Euroopastumise muster Euroopa rohelise kokkuleppe meediakajastuses Eestis” (ing. “The pattern of Europeanization in the media coverage of the European Green Deal in Estonia”), mille juhendaja on Heiko Pääbo,

- reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace’is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace’i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
- kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.